БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 270 (19.646). • 1986 йил 28 ноябрь, жума • Баҳоси 3 тийин.

ХАЛҚАРО СЕМИНАР МУРОЖААТНОМАСИ

ДЕҲЛИ, 26 ноябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Жанубий Осиё ва Тинч океани регионида хавфсизлик ва тараққиёт манфаатларини кўзлаб, тинчлик ҳамда ҳамкорлик проблемаларига бағишланган Халқаро семинарни ўтказиш тайёргарлик комитетининг мурожаатномаси бугун бу ерда М. С. Горбачевга топширилди. Семинар Деҳлида Совет—Ҳиндистон олий даражадаги учрашуви арафасида бўлиб ўтди.

Мурожаатнома яқинда Ҳиндистон Бош министри Р. Гандига топширилган эди.

Комитет раиси М. Расготра бир қанча мамлакатларнинг таниқли олимлари, ёзувчилари, журналистлари ва жамоат арбоблари номидан совет раҳбарини табриклади ҳамда унинг ядро уруши хавфини тугатишга қаратилган ташаббуслари қўллаб-қувватланаётганлигини айтди.

Деҳлидаги музокаралар Жанубий Осиё ва Тинч океани регионида тинчлик, хавфсизлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлашга қимматли ҳисса қўшишига ишончимиз комил, дейилади мурожаатномада. Семинар ташкилотчиларининг программасида кенг регионал конференция ўтказиш ҳамда Жанубий Осиё ва Тинч океани ҳавзаси проблемаларини ўрганиш институтини ташкил этиш кўзда тутилади.

М. С. Горбачев табрикка жавоб қайтариб, семинар ташкилотчиларининг ғояларини қўллаб-қувватлади ва ҳозирги давр сиёсати инсонпарварликка, инсонпарварлик соҳаси эса сиёсий руҳга муҳтож давр эканлигини таъкидлади.

СОВЕТ—ҲИНДИСТОН МУЗОКАРАЛАРИ

ДЕҲЛИ, 26 ноябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Бугун Деҳлида Совет — Ҳиндистон музокаралари давом эттирилди. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев билан Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди холи ўтириб, чуқур ҳамжиҳатлик, бир-бирларининг позициялари ва қарашларига ҳурмат вазиятида уруш ва тинчлик, Осиё-Тинч океани хавфсизлиги проблемаларини, Совет — Ҳиндистон муносабатларининг ҳамма жиҳатларини, жумладан иккала мамлакат ҳозирги эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда бу муносабатларни янада ривожлантириш имкониятларини ҳар томонлама муҳокама қилдилар.

* * *

Шу куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе Ҳиндистон ташқи ишлар министри Н. Д. Тивари билан учрашди.

Дўстона суҳбат чоғида Совет—Ҳиндистон муносабатлари масалалари, шунингдек, жаҳон ҳамжамиятининг диққат марказида турган айрим актуал халқаро проблемалар ва регионал можаролар хусусида батафсил фикрлашиб олинди.

Совет ва Ҳиндистон делегацияларининг бошқа аъзолари ўз компетенцияларига оид масалаларни муҳокама қилдилар.

КЕЛАЖАК МАНФААТЛАРИ ЙЎЛИДАГИ ҲАМКОРЛИК

ДЕҲЛИ, 27 ноябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Қўшма декларациялар, программалар, битимлар қабул қилинганлиги визитнинг якунидир. Шу боисдан ҳам бугун Совет — Ҳиндистон ҳужжатларини имзолаш маросими ўтказилган Раштрапати Бхаван деб аталувчи Президент саройида ғоят тантанали ва ҳаяжонли вазият ҳукм сурди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев билан Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди ядро қуролидан холи ва зўравонликдан халос дунё принциплари тўғрисидаги Деҳли Декларациясига имзо чекдилар.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе билан Ҳиндистон одам ресурслари министри П. В. Нарасимха Рао 1987—1988 йилларда Ҳиндистонда СССР фестивалини ва СССРда Ҳиндистон фестивалини ўтказиш программалари ва шартлари тўғрисидаги протоколни имзоладилар.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасидаги консуллик конвенциясига Э. А. Шеварднадзе билан Ҳиндистон ташқи ишлар министри Н. Д. Тивари имзо қўйдилар.

СССР Министрлар Советининг Раисининг ўринбосари В. М. Каменцев ва Н. Д. Тивари Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасида иқтисодий ва техникавий ҳамкорлик тўғрисидаги битимни имзоладилар.

Ҳужжатларни имзолаш вақтида КПСС Марказий Комитети секретари А. Ф. Добринин, Ҳиндистон ҳукуматининг аъзолари, Совет Иттифоқилик ва ҳиндистонлик бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

Совет-Ҳиндистон ҳужжатларини имзолаш тантанали маросими тугади. Янги холис ният ишлари, зўр сиёсий аҳамиятга молик ишлар шу бугуноқ бутун дунёга маълум бўлади. Бу ҳужжатларга Деҳлида асос солинган бўлса-да, аммо улар СССР билан Ҳиндистоннинг ҳамкорлиги учун ҳам, шунингдек бутун Ер юзидаги халқаро иқлимни соғломлаштириш учун ҳам баб-баравар муҳимдир.

Ҳужжатни имзолаш пайти. (ТАСС—ЎзТАГ телефотоси).

ЯДРО ҚУРОЛИДАН ХОЛИ ВА ЗЎРАВОНЛИКДАН ХАЛОС ДУНЁНИНГ ПРИНЦИПЛАРИ ТЎҒРИСИДА

ДЕҲЛИ ДЕКЛАРАЦИЯСИ

Ҳозир инсоният ўз тарихининг ҳал қилувчи бурилиш босқичида турибди. Ядро қуроли инсон асрлар давомида бунёд этган ҳамма нарсанигина эмас, шу билан бирга инсоннинг ўзини ва ҳатто Ер юзидаги ҳаётни йўқ қилиб ташлаш хавфини солмоқда. Ядро даврида инсоният янги сиёсий мушоҳада, инсониятнинг омон қолишига ишончли кафолат берадиган янги тинчлик концепциясини ишлаб чиқиши керак. Одамлар тағин хам хавф-хатарсиз ва янада адолатли дунёда яшашни хоҳлайдилар. Инсоният ядро даҳшати ва ноиложлик тутқуни бўлишдан кўра яхшироқ қисматга муносибдир. Дунёда вужудга келган вазиятни ўзгартириш ва ядро қуролидан холи, зўравонлик ва нафратдан, қўрқув ва гумонсирашдан халос дунёни барпо этиш лозим.

Бизга мерос бўлиб қолган дунё ҳозирги ва келажак авлодларникидир, бу эса умумбашарий қадриятлар устун қўйилишини талаб қилади. Ҳар бир халқнинг ва ҳар бир кишининг яшаш, озодлик, тинчлик ва бахт-саодатга интилиш ҳуқуқи ҳам тан олиниши керак. Куч ишлатишдан ва куч ишлатиш билан дўқ қилишдан воз кечиш зарур. Ҳар бир халқнинг ўз социал, сиёсий, мафкуравий йўлини ўзи танлаб олиш ҳуқуқи ҳурмат қилиниши керак. Бир хил мамлакатларнинг иккинчи хил мамлакатлардан устунлигини кўзловчи сиёсат рад қилиниши лозим. Ядровий аслаҳахоналарнинг кўпайтирилиши, космик қуролларнинг ишлаб чиқилиши ядро уруши ҳеч қачон бошланмаслиги керак ва унда ғолиблар бўлиши мумкин эмас, деб ҳамма эътироф қилган ишончга путур етказади.

Биз икки дўст мамлакатимизнинг бутун инсониятнинг бешдан бир қисмини ташкил этадиган бир миллиарддан кўпроқ эркаклари, аёллари ва болалари номидан барча мамлакатларнинг халқларига ва раҳбарларига мурожаат этиб, бизни оммавий қирғин қуролисиз, урушларсиз дунёга мушарраф этиши лозим бўлган энг зарур ҳаракатларни қилишга чақирамиз.

Биз ўз мамлакатларимиз ва бутун инсониятнинг тақдири учун муштарак масъулиятимизни чуқур англаб, ядро қуролидан холи ва зўравонликдан халос дунёни барпо этишнинг қуйидаги принципларини таклиф қиламиз.

1. Тинч-тотув яшаш халқаро муносабатларнинг универсал нормаси бўлиб қолиши керак:

Ядро асрида халқаро муносабатлар шу тарзда қайта қурилиши зарурки, мухолифлик ўрнини ҳамкорлик оладиган бўлсин, можароли вазиятлар ҳарбий воситалар билан эмас, балки тинч сиёсий воситалар билан ҳал этилсин.

2. Инсоннинг ҳаёти олий қадрият деб тан олиниши керак:

Тинчлик шароитида инсоннинг ижодий даҳоси билангина тараққиёт ва цивилизациянинг ривожланиши таъминланади.

3. Куч ишлатмаслик инсоният ҳамжамияти ҳаётининг асоси бўлиши керак:

Зўравонлик ва чўчитиш, тенгсизлик ва зулм асосига, ирқий ва диний белгиларга ёки танасининг рангига кўра камситиш асосига қурилган фалсафа ва сиёсат ғайри ахлоқий бўлиб, уларга йўл қўйиб бўлмайди, бундай фалсафа ва сиёсат муросасизлик руҳини туғдиради, инсоннинг юксак муддаолари учун ҳалокатлидир ва жамики инсоний қадриятларни инкор қилади.

4. Қўрқув ва гумонсираш ўрнини ҳамжиҳатлик ва ишонч олиши керак:

Мамлакатлар ва халқлар ўртасидаги ишончсизлик, қўрқув ва гумонсираш реал дунёни нотўғри идрок этишга олиб келади. Улар кескинликни вужудга келтиради ва пировард натижада бутун халқаро ҳамжамиятга зиён-заҳмат етказади.

5. Ҳар бир давлатнинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллик ҳуқуқи тан олиниши ва ҳурмат қилиниши лозим:

Барча давлатлар учун иқтисодий адолат ва тенг сиёсий хавфсизликни таъминлаш мақсадида дунёда янги тартиб ўрнатиш зарур. Қуролланиш пойгасини тўхтатиш шундай тартиб ўрнатиш учун зарур шартдир.

6. Қуролланиш учун сарфланаётган ресурслар социал ва иқтисодий тараққиётни таъминлашга ишлатилиши керак:

Фақат қуролсизланишгина иқтисодий қолоқликка ва қашшоқликка қарши курашиш учун зарур бўлган жуда катта қўшимча ресурсларни бўшатиб бериши мумкин.

7. Шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун шароитлар гарантиялаб берилиши лозим:

Шахсни ҳар томонлама камол топтириш мақсадида етилган гуманитар муаммоларни ҳал этиш учун барча мамлакатлар биргаликда ишлашлари ҳамда маданият, санъат, фан, маориф ва медицина соҳасида ҳамкорлик қилишлари керак. Ядро қуролисиз ва зўравонликсиз дунё бунинг учун улкан истиқболлар очади.

8. Инсониятнинг моддий ва интеллектуал имкониятлари жаҳоншумул муаммоларни ҳал этишга хизмат қилиши керак:

Озиқ-овқат, демография, саводсизликни тугатиш, ер ресурсларидан оқилона фойдаланиш йўли билан атроф-муҳитни сақлаб қолиш сингари жаҳоншумул муаммоларни ҳал этиш йўлларини топиш зарур. Дунё океани ва денгизларнинг туби, шунингдек, космик фазо инсониятнинг муштарак мулкидир. Қуролланиш пойгасини тўхтатиш шу мақсадга эришиш учун энг яхши шароитларни яратади.

9. «Қўрқув мувозанати» ўрнини ялпи халқаро хавфсизлик олиши керак:

Дунё яхлит, унинг хавфсизлиги эса бўлинмасдир. Ғарб ва шарқ, шимол ва жануб, ижтимоий системалардан, мафкуралар, динлар ва ирқлардан қатъи назар, қуролсизланишга ва тараққиётга ялпи садоқат йўлида бирлашиши лозим.

Халқаро хавфсизлик контрол қилишнинг имкони бўлган ва келишиб олинган ҳамма воситаларидан фойдаланиб, ядровий қуролсизланиш соҳасида кўриладиган комплекс тадбирлар ва ишонч тадбирлари йўли билан; тинч музокаралар йўли билан ҳамда сиёсий, иқтисодий ва гуманитар соҳалардаги ҳамкорлик йўли билан регионал масалаларни одилона сиёсий бартараф этиш орқали таъминланиши мумкин.

10. Ядро қуролидан ҳоли ва зўравонликдан халос дунё қуролсизланишга қаратилган конкрет ва энг зарур тадбирларни талаб қилади:

Унга:

— ядро аслаҳахоналарини шу асрнинг охиригача бутунлай йўқ қилиб ташлаш;

— инсониятнинг муштарак мулки бўлган космосга ҳар қандай қурол чиқарилишига йўл қўймаслик;

— ядро қуроли синовларини бутунлай тақиқлаш;

— оммавий қирғин қуролларининг янги турларини яратишни тақиқлаш;

— химиявий қуролни тақиқлаш ва унинг запасларини йўқ қилиб ташлаш;

— оддий қурол-яроғлар ва қуролли кучларнинг даражаларини пасайтириш хусусида битимлар тузиш йўли билан эришиш мумкин.

Ҳозирча ядро қуроли тугатилмаган экан, Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон **ядро қуроли ишлатишни ёки уни ишлатиш билан дўқ қилишни тақиқлайдиган халқаро конвенцияни зудлик билан тузишни таклиф** қиладилар. Бу тўла ядровий қуролсизланишга эришиш йўлидаги катта конкрет қадам бўлур эди.

Ядро қуролидан холи ва зўравонликдан халос дунёни барпо этиш одамларнинг онгини революцион қайта қуришни, халқларни тинчлик, ўзаро ҳурмат ва муроса руҳида тарбиялашни талаб қилади. Урушни, нафратни ва зўравонликни пропаганда қилиш тақиқланиши ҳамда бошқа мамлакатлар ва халқларга нисбатан душманлик категориялари тарзида эскича фикрлашдан воз кечиш лозим.

Донолик шундан иборатки, жаҳоншумул муаммолар кўпайиши ва кескинлашишига йўл қўймаслик керак, бу муаммоларни ҳал этишдан бугун бўйин товланса, эртага кўпроқ қурбонлар берилиши керак бўлади.

Инсоният боши узра жуда катта хавф-хатар таҳлика солиб турибди. Аммо фалокатнинг олдини олиб, ядро қуролисиз цивилизация йўлини очиш учун инсониятнинг жуда катта кучлари бор. Қўшилмаслик ҳаракатининг, олти мамлакат группасининг, барча тинчликсевар мамлакатларнинг, сиёсий партиялар ва жамоат ташкилотларининг куч-ғайратларини бирлаштириб турган ва тобора кучайиб бораётган тинчлик коалицияси бизга ишонч ва умид учун асос беради. Қатъият ва зудлик билан ҳаракат қилиш пайти келди.

М. ГОРБАЧЕВ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари

Р. ГАНДИ

Ҳиндистон Республикасининг Бош министри

Нью-Деҳли, 1986 йил 27 ноябрь.

ОСИЁДА БАРҚАРОРЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК—ҲАММАНИНГ ИШИ

ҲИНДИСТОН ПАРЛАМЕНТИ АЪЗОЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

ДЕҲЛИ, 27 ноябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Бугун куннинг иккинчи ярмида М. С. Горбачев Ҳиндистон парламентида Ҳиндистон Республикаси парламентининг ҳар икки палатаси — Халқ палатаси ва Штатлар кенгаши аъзолари билан учрашди.

Учрашувда Ҳиндистон Бош министри Р. Ганди, совет томонидан Э. А. Шеварднадзе, А. Ф. Добринин қатнашдилар.

Ҳиндистон вице-президенти, Штатлар кенгашининг раиси Р. Венкатараман парламент аъзолари номидан совет раҳбарини табриклади.

Ҳиндистон деди у, сизнинг буюк раҳбарингиз В. И. Ленин Ҳиндистоннинг озодлик учун курашига кўрсатган мададини ҳурмат билан эслайди. Бизнинг совет халқига қойил қолишимиз сизнинг революциянгиз давридан бошланган. 1930 йилда Совет Иттифоқида бўлган бизнинг улуғ шоиримиз Рабиндранат Тагор революциянгизни «Янги давр» деб атаган эди. Бизнинг севимли Бош министримиз Жавоҳарлал Неру мамлакатингизга ташриф буюрганда, сизнинг планли экономикангиз унда катта таассурот қолдирган эди. Неру, унинг адолат туйғуси ва тарихни ҳис этиш туйғуси айтиб берганидек, Совет Иттифоқида бизнинг Ҳиндистонимизда ўрганиш зарур бўлган жараён юз бераётганлигини кўрди.

Шу ерда, Ҳиндистон парламентида ҳозир бўлганларда Совет Иттифоқидан Ҳиндистонга парламент делегациялари мунтазам келиб турганлиги ҳамда бизнинг парламент аъзоларимизнинг ана шундай делегациялари Совет Иттифоқига бораётганлиги факти алоҳида мамнуният уйғотмоқда. Делегацияларнинг бир-бирига бундай бориб туриши халқларимиз ўртасидаги дўстлик ришталарини мустаҳкамлайди ва бизни бир-биримизнинг социал-сиёсий структурамиз тўғрисидаги билимлар билан бойитади.

Умуман, деди вице-президент, Ҳиндистон—Совет иқтисодий ҳамкорлиги нодир ва тақлид қилишга муносиб достондир. Бу ҳамкорлик бир-бирини ўзаро ҳурмат қилиш принципига асосланган бўлиб, ҳеч қандай шартлар билан боғланмаган. У 1971 йилда икки мамлакат ўртасида имзоланган тинчлик ва дўстлик тўғрисидаги шартномага юксак баҳо бериб, бу шартнома чинакам тарихий воқеа бўлганлигини таъкидлади. Бу шартнома қудратли Волга дарёсининг муқаддас Ганг дарёси билан рамзий қўшилишини ифодалайди.

Мен Жавоҳарлал Нерунинг сўзларини эслатиб ўтмоқчиман. У бундай деган эди: «Совет Иттифоқи бизга кўп қимматли совға ҳадя этди, лекин энг қимматли совғаси — бу дўстликдир».

* * *

Учрашувда М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

М. С. ГОРБАЧЕВ нутқи

Ҳурматли вице-президент жаноблари!

Ҳурматли Бош министр!

Ҳурматли жаноб спикер!

Ҳурматли парламент аъзолари!

Мен Ҳиндистоннинг асосий минбаридан гапириш шарафига муяссар бўлдим. Бу минбар Жавоҳарлал Неру, Индира Ганди ва ҳинд халқининг бошқа улуғ вакилларини эслатади.

Бир неча ўн йилдан буён шу ердан янграётган зўравонлик қилмаслик ва тинчлик ваъзлари инсоният онгида мамлакатнинг ўзига, унинг қадимий халқининг ҳаётий фалсафасига ўхшатилмоқда.

Мен бу ерда сизларга биз дунёни қандай тасаввур этаётганимиз ва кўраётганимиз ҳақида, уни сизнинг мамлакатингиз миллионлаб гражданларининг орзу ва умидлари билан бирлаштириб, ўз Ватаним номидан сўзлаб бермоқчиман.

Мен бизнинг иккала халқимиз учун бир хилда қадрли бўлган нарсалар ҳақида, уларни баб-баравар ташвишга солаётган нарсалар хусусида гапирмоқчиман. Улар, бизнинг икки буюк миллатимиз инсониятнинг каттагина қисмини ташкил этиши сабабли мана шу минбардан айтилган гаплар Ҳиндистондан ташқарида ҳам эшитилишига ишонгим келади.

СССР билан Ҳиндистоннинг баҳамжиҳат ҳаракатлари ва ҳамкорлиги жаҳон сиёсатининг салмоқли омили бўлиб, халқаро муносабатлар системасида бунёдкорлик ролини бажармоқда.

Ҳозирги замоннинг асосий проблемалари хусусида Совет Иттифоқи билан буюк Ҳиндистон позицияларининг яқинлиги, уларнинг тинчлик ва тенг ҳуқуқли ҳамкорликка, қуролсизланиш ва ядро урушининг олдини олиш ишига содиқлиги шубҳасиздир. Яна шу нарса ҳам шубҳасизки, инсоният учун ташвишли бўлган мана шу дақиқаларда биз Ер юзидаги халқларни ядро қиёматидан қутқариб қолиш йўлида, ўз ҳукмини ўтказиш ва зўравонликка ўрин қолмайдиган ҳамда ҳар бир халқ ўз тараққиёт йўлини ўзи эркин танлаб оладиган тартиб ўрнатилган дунё йўлида ҳормай-толмай ишлашга азму қароримиз ҳам баб-баравар даражададир.

Биз янгича сиёсий фикрлаш, деб атаётган нарсаларнинг кўпи айни Совет Иттифоқи билан Ҳиндистоннинг мулоқотида халқаро муносабатлар практикасида биринчи марта пайдо бўлганлиги шахсан мен учун мутлақо равшандир.

Бизнинг мулоқотимизда ижтимоий-сиёсий тузумдаги тафовутлар, мафкуравий, миллий, маданий ва бошқа ўзига хос хусусиятлар халақит бермаётганлиги ҳам бошқалар учун йўл кўрсатувчи намуна сифатида ғоят муҳимдир.

Ҳар бир халқ ва ҳар бир мамлакат ўз миллий ғурурига, ўз қадриятлари ва манфаатларига заррача зиён етказмаган ҳолда бугун уларни асосий мақсадга эришиш —умумбашарий цивилизацияни сақлаб қолишга йўналтира олишга мажбурдирлар.

Бу хусусда фикрларимиз бир хил, деб ўйлайман. Шу ўринда мен мамнуният билан ҳинд халқининг «Ҳақиқат дўстларни жипслаштиради» деган доно нақлини келтириб ўтаман. Давримиз ҳақиқати, ҳамма учун баб-баравар хавфсизлик йўлидаги масъулият тўғрисидаги ҳақиқат бизни ҳар қачонгидан ҳам жипслаштирмоқда. Ядро-космик асри сиёсий мансублиги ва идеологик эътиқодидан, қайси динга мансублигидан ва бошқа тафовутларидан қатъи назар, ҳаммани бутун инсоният учун ягона бўлган омон қолиш ва шунга мувофиқ ҳаракат қилиш проблемаси тўғрисида ўйлашга мажбур қилмоқда.

Бизнинг ишончимиз ана шу равшанликка асосланади. Ҳозирча у баъзи давлатларнинг раҳбарлари учун унчалик шубҳасиз бўлмасада, бу бизни саросимага солмайди. Улар эртами-кечми мана шу ҳақиқат, шу реаллик билан ҳисоблашишга мажбур бўладилар. Бутун проблема шундаки, уларнинг кўзи вақт ўтганидан кейин очилмаслиги лозим.

Бизнинг аждодларимиз ўз Ватанини Ҳиндистоннинг руҳияти ва ақл-заковати хазинасидан баҳраманд этиш учун «уч денгиз оша саёҳат» қилганлар.

Бугун биз кўп қиррали икки томонлама ҳамкорлигимиз принципларини мустаҳкамлаш ва унинг янги истиқболларини очиш учун Ҳиндистонга келдик.

Иқтисодий ва техникавий ҳамкорлик тўғрисидаги янги шартнома имзоланди, бу шартнома Совет—Ҳиндистон муносабатлари тарихидаги энг катта шартномадир.

Ҳиндистоннинг раҳбарлари билан биргаликда тинчликни олий умумбашарий қадрият сифатида тушунишни қарор топтиришга яна бир бор кўмаклашиш учун биз бу ерга келдик.

(Давоми иккинчи бетда).

ОСИЁДА БАРҚАРОРЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК—ҲАММАНИНГ ИШИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Бугун эрталаб Бош министр Ражив Ганди жаноблари ва мен имзолаган ядро қуролидан холи ва зўравонликдан халос бўлган дунё принциплари тўғрисидаги Декларация ҳам мана шу буюк мақсадларга хизмат қилади.

Ҳа! Хизмат қилади, чунки: икки буюк давлат ядро қуроли ва зўравонликдан холи бўлган дунё принципларини эълон қилибгина қолмай, бу принципларни халқаро муносабатларнинг конкрет практикасида амалга оширмоқда.

Ҳамма ядро қуролларини ва бошқа оммавий қирғин воситаларини аср охиригача босқичма-босқич тугатишнинг 15 январь куни эълон қилинган совет программаси, халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг кенг қамровли системасини яратиш концепцияси, ядро портлатишларига бизнинг мораторийимиз, бошқа тинчлик ташаббуслари комплекси— буларнинг ҳаммаси, бизнинг назаримизда «Деҳли олтилиги» йўлига, Ҳиндистоннинг соғлом фикр кучига, ҳозирги ва келгуси авлодлар учун тинчлик ва тараққиётни таъминлаш имкониятига ишонч ҳамоҳангдир.

Олти ҳафта муқаддам жаҳон Рейкьявикда уфқда ядросиз дунё саробини эмас, балки ҳар икки томонда истак ва масъулият бўлган тақдирда эртагаёқ қадам қўйиш мумкин бўлган энг яқин воқеликни кўрди.

У ерда, Рейкьявикда тарихий аҳдномалар кўпригини қуриш учун кўп иш қилинди.

Афсуски, бунга эришиб бўлмади. Йўлда «стратегик мудофаа ташаббуси» ғови пайдо бўлди.

Бироқ инсоният бунга рози бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Ҳозир вазият қандай туюлмасин, бир йил ичида тафаккурда: зарур реал ва мумкин бўлган чегаралар тўғрисидаги тасаввурларимизда жуда катта қадам қўйилди.

Тугаб бораётган йил бизнинг Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди жаноблари билан икки марта учрашувимиз билан нишонланди. У билан суҳбатларимиз, биз бир-биримизга айтган фикрларимиз ва ахборотларимиз бурилиш бўлиши мумкинлигига, ядро хавфи эса бартараф этилишига ишончимизни комил қилади.

Биз ядро қуроллари ҳамма синовларини тўла тўхтатиш тўғрисидаги масалада Ҳиндистон ҳукуматининг позициясини юксак қадрлаймиз. Ҳиндистон ўзи мустақил равишда ҳамда биринчи марта Деҳлида тўпланган олти давлат группасида ҳар қандай ядро портлатишларига Совет Иттифоқи мораторийсини қўллаб-қувватлади.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистоннинг халқаро хавфсизлик кенг қамровли системасини яратиш ғоясига ёндашувларининг ўхшашлиги бизни қувонтиради. Деҳли Декларацияси мустаҳкамлиги ва янги сифати гарантияланган ана шу тинчлик концепциясини олға томон силжитиш ишида қўйилган янги қадамдир.

У ёки бу регионлаги можароли ва хатарли вазиятлар бутун жаҳон жамияти манфаатларини кўзлаб ҳал этилиши кераклигини моҳияти жиҳатидан олганда биз учун дунё ажралмас ва яхлитдир. Чунки Ер шарининг бир бурчагида тутай бошлаган олов портлашга олиб келиб, бутун планетани парчалаб юбориши мумкин.

Ҳар бир халқ учун ялпи тинчлик унинг уйи остонасидан бошланади. Шунинг учун ҳам Осиёда барқарорлик ва хавфсизлик Ҳиндистон учун ҳам, Совет Иттифоқи учун ҳам умумий юмушдир.

Совет Иттифоқи учун ҳам умумий иш эканлигини таъкидлаб ўтишни истайман. Чунки Осиёнинг учдан бир қисмидан кўпроғи Совет Иттифоқи территориясига тўғри келади, мамлакатимизнинг ғарби ва шарқини бир-бири билан боғловчи энг муҳим денгиз йўллари эса Ҳинд океани орқали ўтади.

Бизнинг сиёсатимизда Европадаги тинчлик ва Осиёдаги тинчлик баравар аҳамиятга эга. Шу муносабат билан Рабиндранат Тагорнинг «Уй ва тинчлик» деб номланган ажойиб романининг номи ҳаракатларимизни тавсифловчи образ каби янграйди.

Бизнинг миллий маконимиз мустаҳкам бўлиши учун унга тинчлик керак, тинчлик биноси бутун туриши учун унинг ҳамма устунларини бақувват қилишимиз лозим.

Ҳиндистон — қўшилмаслик ҳаракатининг тан олинган лидерларидан бири, бунинг устига у — жаҳон ҳамжамиятининг нуфузли аъзосидир.

Шу боисдан биз бугун бу ерда жаҳондаги йирик давлат сифатида Ҳиндистонга, халқаро ишларда амалийлик даражасини оширишни истаётган бошқа давлатларнинг кўпчилигига қарата бир қанча мулоҳазаларимизни айтмоқчимиз.

Биринчидан. Кишилар ҳаёти учун хавф умумий хавфга айланган, ўзаро боғлиқликни ва ўзаро жавобгарликни тушуниб етиш ҳамма учун ҳаётий муҳим бўлиб қолган ядро асрида қўшилмаслик ҳаракати, Африка Бирлиги Ташкилоти, Жанубий Осиё Регионал ҳамкорлик уюшмаси каби ва бошқа халқаро муассасалар ва ташкилотларнинг аҳамияти ортади. Бундай шароитда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг фаолияти янада катта аҳамиятга эга бўлади, албатта.

Сўнгги даврда давлатлар ҳамжамияти кенгайди, мустаҳкамланган ва тажриба орттирган мустақил давлатларнинг БМТдаги овози дадилроқ ва мустақилроқ бўлиб қолди, нима учун ва қандай овоз беришни ўргатишга уринишлар аксарият ҳолларда ўтмаяпти, халқаро ишлардаги ўзбошимчалик ошкора қораланмоқда.

Бу эса баъзи кимсаларга ёқмаяпти ва шу сабабли БМТ «кризиси» тўғрисидаги гаплар бошланди. Фақат гаплар эмас, балки БМТнинг нормал фаолиятини ҳақиқатан ҳам қийинлаштиришга мўлжалланган ҳаракатлар ҳам бошланди. Биз эса аксинча —БМТ состави жиддий ўсганлиги, унинг аъзолари мустақиллиги ошганлиги муносабати билан БМТнинг роли ҳам ортади, деб ҳисоблаймиз.

Ядро-космик даврида 159 давлатни бирлаштирган БМТ унга асос солиш чоғида кўзда тутилган тинчликни мустаҳкамлашга қўшадиган ҳиссасини кўпайтириши мумкин ва лозим, бунинг учун эса аввало янгича сиёсий тафаккур ҳамда ҳаракат тарзи шакллантирилиши зарурлигига ишончимиз комил.

Совет Иттифоқи ана шу универсал халқаро ташкилотнинг имкониятларидан, жумладан, унинг иши ва унинг асосий органларини демократлаштириш йўли билан олдингига нисбатан самаралироқ фойдаланиш учун курашмоқда.

Конкрет олганда биз БМТ Бош секретарининг БМТ доирасида уруш хавфини камайтириш юзасидан кўп томонлама марказ тузиш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватлаймиз.

Бизнингча, БМТ Уставида кўзда тутилган давлатлар ўртасидаги баҳсларни тинч йўл билан ҳал этишнинг ҳамма усулларидан— музокаралар олиб бориш, текшириш, воситачилик қилиш, яраштириш, арбитраж, судда кўриб чиқиш, регионал органларга мурожаат қилиш ёки битимлар воситасида ҳал қилиш йўлларидан тўла фойдаланишга эришиш ҳам жуда муҳимдир. Умуман биз БМТ обрўсини бутун чоралар билан ошириш, унинг сиёсий, ҳуқуқий, маънавий статусини мустаҳкамлаш тарафдоримиз, СССР ташкилотнинг молиявий проблемаларини бартараф этишга қўлидан келганча ҳисса қўшади.

Иккинчидан. Ер устидаги фазо бутун инсониятни қуршаб турибди, ундан қандай фойдаланилаётганлиги ҳеч ким учун бефарқ бўлмайди.

Биз шунга чуқур аминмизки, космос —инсониятнинг умумий мулки бўлиб, у фақат тинч бўлиши лозим. Самовий уруш эмас, балки самовий тинчлик бўлиши керак.

Биз космосни ўзлаштиришда ҳар қандай мамлакат билан ҳамкорлик қилишга тайёрмиз. Масалан, Қўшма Штатлар билан ҳам ҳамкорлик қилишга тайёрмиз, яқинда Қўшма Штатлар билан бу соҳада икки томонлама битим лойиҳаси ишлаб чиқилди. Унда инсониятга бебаҳо фойда келтириши мумкин бўлган 16 та конкрет лойиҳани амалга ошириш кўзда тутилади. Совет Иттифоқи БМТга унинг ҳамма аъзолари билан биргаликда «самовий тинчлик» программасини тузиш, космосни тинч мақсадларни кўзлаб ўзлаштириш ва ундан фойдаланиш тўғрисида таклиф киритди. Бу фақат ривожланган мамлакатларнинг имтиёзи бўлиб қолмаслиги керак.

Бундай ишда ривожланаётган мамлакатларнинг обрў-эътибори ва ана шу вазифаларни ҳал этишда ҳамкорлик қилиш истаги, уларнинг космосни ўзлаштиришни кенг халқаро кооперация асосида тинч изга ўтказишдан манфаатдорлиги муҳим роль ўйнайди, деб ҳисоблаймиз.

Шу сабабли биз бугун ривожланаётган мамлакатларнинг буюртмаларига мувофиқ космик техника намуналарини, масалан, табиат ресурсларини ўрганиш учун йўлдошларнинг намуналари юзасидан биргаликда тадқиқотлар ўтказиш ва ишлаб чиқиш учун етакчи космик давлатлар ёрдамида халқаро марказ тузишни таклиф қиламиз. Бундай марказ ҳузурида ривожланаётган мамлакатларнинг мутахассисларини, шу жумладан космонавтларини тайёрлаш мактаби, шунингдек, космик объектларни учириш учун полигон ишлаб туриши мумкин.

Агар Ҳиндистон ана шундай марказ учун ўз территориясидан жой беришга тайёр эканлигини изҳор этса, биз буни табриклаган бўлардик.

Учинчидан. Маълумки, Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон БМТнинг Ҳинд океанини тинчлик зонаси, деб эълон қилиш ҳақидаги Декларациясини амалга ошириш мақсадида 1988 йилдан кечиктирмай халқаро конференция ўтказиш тўғрисидаги БМТ қарорини қўллаб-қувватламоқда. Ҳинд океанини ҳарбий аслаҳалардан халос қилиш ишини қотиб қолган нуқтадан силжитиш зарур.

Совет Иттифоқи Ҳинд океани районида ҳарбий-сиёсий барқарорликни мустаҳкамлаш учун ҳаракат қилар экан:

— АҚШ билан ва Ҳинд океанида доимий асосда ҳарбий кемалари сузиб юрган соҳилдан узоқдаги бошқа давлатлар билан бу ерда ҳарбий-денгиз кучлари сонини ва фаолиятини жиддий камайтириш тўғрисида исталган вақтда музокараларни бошлашга;

— Осиёга ҳамда Ҳинд ва Тинч океанлари акваторияларига нисбатан ҳарбий соҳада ишонч тадбирлари тўғрисида АҚШ ва бошқа манфаатдор Осиё мамлакатлари билан музокаралар ўтказишга, бунда хусусан ана шу мамлакатларнинг қуруқликдаги (сувда ҳам суза оладиган) ҳарбий-денгиз ва ҳарбий-ҳаво кучлари бир жойдан иккинчи жойга ташланиши ва машқлари тўғрисида хабардор қилиб туриш кўзда тутилади;

— Денгиз коммуникациялари хавфсизлигини, жумладан Форс кўрфази, Ормуз ва Малакка қўлтиқлари коммуникациялари хавфсизлиги гарантияларини, шунингдек соҳил бўйидаги мамлакатларнинг ўз табиий ресурсларига суверенитети гарантияларини ишлаб чиқиш мақсадида Ҳинд океани сувларидан фойдаланадиган ҳамма давлатлар билан кўп томонлама музокараларда қатнашишга;

— Эҳтиёж аллақачон етилган Ҳинд океани устидаги ҳаво коммуникацияларининг хавфсизлиги тўғрисида кўп томонлама битим ишлаб чиқишда қатнашишга;

— Денгиз ва ҳаво коммуникацияларида терроризмга қарши кураш тўғрисидаги халқаро конвенцияни ишлаб чиқишда қатнашиш ва бу конвенциянинг қатнашчиси бўлишга тайёрдир.

Буларнинг ҳаммаси Ҳинд океани зонасида тинчликни таъминлаш проблематикасини тўла-тўкис қамраб олмайди ва биз бошқа мамлакатларнинг бу борадаги таклифларини муҳокама қилишга тайёрмиз, албатта. Лекин юқорида айтилган таклифларни амалга ошириш регионлаги вазиятни соғломлаштиришга сўзсиз кўмак берган бўлур эди.

Муҳтарам парламент аъзолари, кўп нарсалар мамлакатларимиз халқларини яқинлаштиради. Лекин мана шу олижаноб ўзаро интилиш сафида мен бизларнинг маънавий маданиятимиз учун муштарак бўлган борлиқ моҳиятини доимий ва чуқур излашни алоҳида бўрттириб кўрсатишни хоҳлардим. Инсон қандай бўлиши керак, деган масала шунчаки бир масала эмас. Инсоннинг вазифаси, ҳаёт йўлининг тўғрилиги ҳақидаги, шахс ўзини камол топтириши тўғрисидаги ўй-фикрлар ҳар икки мамлакатимиз буюк даҳолари ақл-заковатини банд этган. Ҳаётнинг моҳиятини уларнинг халқ анъаналаридан излаш инсон —инсонийлик— инсониятдан иборат абадий уч масалага тизилган. Шунинг учун ҳам ўрмаловчи прагматизм миллий характерларимизга хос аломат бўлмаса керак.

Мамлакатларимизнинг сиёсатида ҳам юксак даражадаги инсонпарварлик намоён бўлмоқда: совет халқига ҳам, Ҳиндистон халқига ҳам ўз хавфсизлиги, ўз манфаатларининг категориялари билангина фикр юритиб қолмасдан, уларни ялпи хавфсизлик билан, умумбашарий орзу-умидлар билан боғлаш хосдир.

Ҳозир ҳам ядро қуролини тугатишга ҳаракат қилиб, зўравонлик кетмайдиган дунё учун курашиб, цивилизация тараққиётининг биринчи ва асосий мақсади сифатида инсоннинг бахт-саодати тўғрисида ўйлаяпмиз.

Бугунги ҳарбий хавф-хатар —кўнгил тинчлигига шикаст етказувчи оғир ларзагина эмас. Қуролланиш пойгаси —катта-катта моддий, интеллектуал ва бошқа кўп хил ресурсларни чалғитувчи ва бинобарин, инсонни ўз яшаш шароитларини яхшилаши учун зарур воситалардан маҳрум этувчи, натижада унинг ўз ижодиёти билан жамиятни бойитиш имкониятларини қисиб қўювчи воситадир.

Агар биз миллиард-миллиард кишиларнинг турмушини яхшилаш сари туб ўзгартиришни дарҳақиқат хоҳласак, бунинг учун зарур маблағларни ҳарбий мақсадларга мўлжалланган харажатлардан тортиб олиш лозим. Бошқача қилиб айтганда, қуролланиш пойгасининг моддий базасини камайтириб маблағларни тараққиёт мақсадларига ташлаш лозим.

Шу муносабат билан Ҳиндистон халқининг буюк фарзанди Индира Ганди умуминсоний вазифаларни ҳал этишни айни мана шу йўлдан излаш лозимлигини кўрган биринчи сиёсий арбоблардан бири бўлганлигини эсламай ўтолмаймиз. Совет Иттифоқида ҳам қуролсизланиш янада хавфсиз дунёни таъминлашидан ташқари, турмуш сифатини янада юксалтириши ҳамиша таъкидлаб келинди.

Бизнинг бу масаладаги позицияларимиз Ҳиндистоннинг ва «Деҳли олтилиги»нинг позицияларига мос келади. Биз қуролсизланиш билан тараққиёт ўртасидаги ўзаро алоқаларга бағишланган БМТ конференцияси тезроқ чақирилиши учун курашяпмиз. Афсуски, жаҳонда қуролланиш пойгасига ҳаммадан кўп маблағ сарфлаётган биттагина мамлакатнинг рози эмаслиги сабабли ҳозирча бу конференцияни ўтказиб бўлмай турибди.

Ядро қуролини тугатиш, космик қуролни тақиқлаш ва химиявий қуролни йўқ қилишгина, мудофаа эҳтиёжларидаги кифоялик принципигина халқларнинг турмушини яхшилаш учун зарур маблағлар беради.

Шунга муваффақ бўлсак, ҳозирги авлод ҳаётлигидаёқ очлик, қашшоқлик, саводсизлик, бошқа социал ва иқтисодий иллатларни батамом тугатиш вазифасини амалий йўлга қўйиш мумкин бўлади.

Ўн миллионлаб кишилар жабру жафо кўриб, энг зарур нарсаларга муҳтожликда яшаётган бир пайтда киши буларни ўзига тааллуқлиги йўқ, деб яшай олмайди.

Қуролланиш пойгасини тўхтатиш амалда янги жаҳон иқтисодий тартиби ғоялари рўёбга чиқарилишига ҳам ёрдам беради. Бу нарса ташқи қарз проблемалари ҳал этилишини ҳам енгиллаштиради, бу қарзлар кўпгина мамлакатлар учун экономика билан чекланмай, сиёсий оқибатларга ҳам олиб келмоқда.

Хуллас, қуролсизланиш масаласининг кўпгина ўлчов тарозилари бор. Уни ҳамма нуқтаи назардан ҳал қилмоқ даркор. Зеро бир турдаги қуролланиш пойгаси бошқа турдаги қуролланиш пойгаси билан алмаштирилишига ҳам йўл қўйиб бўлмайди. Башарти, биз бир жойда оммавий қирғин воситаларини кўпайтириш учун бошқа бир жойда қуролсизланадиган бўлсак, бу сира ҳам қуролсизланиш эмас, балки алдамчиликдир.

Мен бунда СМТни назарда тутяпман. Жаҳондаги обрў-эътиборли кишиларнинг фикрларига кўра, СМТ кўпгина мамлакатлар халқларининг «чўнтагини» яна бир марта қоқлаб кетиши мумкин. Ҳолбуки, жаҳон жамоатчилигини бу нарса мудофаа программасигина бўлиб қолмай, у ҳарбий бўлмаган экономикалар ривожланишига ҳам омил бахш этади, иш билан банд бўлишни кўпайтиради ва ҳаттоки фаровонликни оширади, деб ишонтиришга уринишмоқда. Бу ер мунозара қилиб ўлтирадиган жой эмас. Шуни айтиш билан кифояланаманки, бу программанинг сурбет ҳимоячилари бошқа давлатларнинг турмуши қандай бўлиши кераклигини СМТ ёрдамида кўрсатиб қўйишгина эмас, бошқа давлатларни қашшоқлантириш ҳисобига ўз миллий маҳсулотларини кўпайтириш ниятларини ҳам яширмаяптилар.

Пировардида яна Совет—Ҳиндистон муносабатларига қайтишга рухсат бергайсиз. Бу муносабатлар тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномамизнинг пухта негизида қурилмоқда.

Бу шартнома ўзаро манфаатли алоқа ва мулоқотлар дадил ривожланиб бориши учун кенг имкониятлар очибгина қолмаётир.

Унинг юксак моҳияти бир томон ёки иккала томон учун мураккаб вазият чиққудек бўлса биргаликда ҳам ҳаракат қилиши тўғрисида мажбурият олишидадир.

Ана шундай вазиятлар пайдо бўлганди. Шунда СССР ҳам, Ҳиндистон ҳам зиммаларидаги мажбуриятларига содиқ туриб, шартномамизнинг руҳи ва ҳарфига мувофиқ ҳаракат қилдилар.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик замон синовларидан ўтди. Бунда парламентларимиз ўртасидаги алоқалар ва мулоқотлар муҳим роль ўйнамоқдаки, уларни бундан буён ҳам ривожлантириб бориш зарур. Бу гапни СССР Олий Совети номидан гапиряпман.

«Ҳамма баб-баравар ғолиб келиб, ҳеч ким мағлубиятга учрамайдиган ғалабагина ҳақиқий ғалаба, деб ҳисобланиши мумкин»*. Бу сўзлар сизларга таниш, уни ким айтганини биласиз. Ҳиндистон диёрида бундан икки ярим минг йилдан аввал янграган шу буюк ҳикматли ибора ҳозир ниҳоятда актуал бўлиб чиқди. Ядро қуроли асрида мумкин бўлган бирдан-бир ғалаба— ақл-идрок зафаридир. Келинг, шу зафар учун биргалашиб курашайлик!

Муҳтарам парламент аъзолари, Ҳиндистон халқининг фаровонлиги, ялпи тинчлик йўлидаги ўй-ниятларингиз ва ишларингизга муваффақиятлар тилайман. Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон халқлари ўртасидаги дўстлик мустаҳкамланаверсин! Эътиборингиз учун раҳмат!

* * *

Сўнгра Р. Ганди нутқ сўзлади.

Улуғ ва дўст мамлакатнинг буюк ва серғайрат раҳбари ҳозир орамизда турганлигини ўзимиз учун катта шараф деб биламиз, деди у. Камдан-кам давлат арбобларигина шу қадар қисқа вақт ичида бутун дунёнинг диққат-эътиборини қарата олган, бизнинг юксак ҳурматли меҳмонимиз худди ана шунга муваффақ бўлди. Унинг нутқи бизга у қандай одам эканлигини, унинг вазифаси нимадан иборат эканлигини, у нималарни кўра слишини тасаввур қилишимизга ҳамда унинг Совет Иттифоқи улкан қудратини тинчлик каби буюк мақсадга эришишга бағишлаш учун қатъиятини тасаввур этишимизга имкон берди.

Биз мустақилликка эришган пайтимиздан буён, деб таъкидлади Ҳиндистон ҳукуматининг бошлиғи, озодлик, равнақ ва тинчлик ажралмас эканини эслаймиз. Бизнинг куч-ғайратларимиз Ҳиндистонни иқтисодий жиҳатдан ривожлантиришга, Ҳиндистоннинг қудратини мустаҳкамлашга қаратилган. Айни пайтда биз бутун дунёда тинчлик ва ҳамкорликка интилмоқдамиз.

Р. Ганди Рейкьявикда олға сурилган совет таклифларини табриклаб, бундай деди: бу таклифларнинг миқёслари ва дадиллиги ҳайратланарлидир! Ядро қуролига эга бўлган ҳамма мамлакатлар инсоният манфаатлари йўлида ядро қуролларини тугатиш ҳамда мухолифлик космосга ёйилишининг олдини олиш учун мажбурий кучга эга бўлган битим тузишлари лозим.

Сизнинг визитингиз, деб давом этди Бош министр, Совет Иттифоқи Ҳиндистон билан дўстликка нақадар муҳим аҳамият бераётганлигини кўрсатиб турибди. Бу визит бизга Сизнинг буюк мамлакатингиз билан дўстликни қанчалик қадрлашимизни намойиш этишга имкон беради. Бу — қийин даврда бизга мадад берган ҳамда замонавий экономикани қуришда ёрдам берган дўстликдир.

Халқ палатаси спикери Балрам Жакхар учрашув қатнашчиларига мурожаат қилади. Ҳиндистон—Совет дўстлиги кун сайин мустаҳкамланмоқда, деди у. Бу дўстлик инсон фаолиятининг деярли ҳамма соҳаларида: иқтисодий, социал ва маданий, илмий ва техникавий соҳаларда ўзининг табиий давоми сифатида амалий ифодасини топди. Совет Иттифоқининг иқтисодий ва техникавий ҳамкорлиги ўз кучига таянувчи қудратли индустриал базани ва экономикани барпо этишда бизга катта ёрдам берди. Фан ва техника соҳасида иккала мамлакат олимлари самарали ҳамкорликни амалга оширмоқдалар. 1984 йил 3 апрелда космосга қилинган Ҳиндистон — Совет биргаликдаги парвози янги марра тадқиқотларининг самараларидан баҳраманд бўлиш учун умумий интилишларимиз тарихида улкан муваффақият бўлди, биз ана шу марраларда тинчлик тантанасини гарантиялашни истаймиз. Бизнинг муносабатларимиз давр синовига ва ҳар қандай тазйиқларга бардош берди. Иккала мамлакатимиз 1971 йилдаёқ имзолаган тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома иккала мамлакатларимиз ўртасида ҳамма соҳалардаги анъанавий дўстликни ривожлантиришга кўмаклашди ва у бизнинг бутун дунёда тинчликнинг қатъий тарафдори эканлигимизнинг чинакам ифодаси бўлиб хизмат қилмоқда.

Ҳар иккала халқларимиз шунга қатъий аминдирларки, бизнинг давримизда инсоният олдида турган энг муҳим вазифа ядро синовларига чек қўйишдан бошлаб ядровий қуролланиш пойгасини тўхтатишдан ҳамда қуролларнинг космосга ёйилишига йўл қўймасликдан иборат.

Пировардида спикер Ҳиндистон парламенти аъзоларидан Олий Совет аъзоларига ва СССРнинг улуғ халқига дўстона ва қардошлик қутловлари ҳамда энг яхши истаклар топширди.

* * *

Р. Венкатараман, М. С. Горбачев, Р. Ганди ва Б. Жакхар нутқлари зўр эътибор бериб тингланди ва давомли қарсаклар билан бир неча бор бўлиниб турди.

* Будданинг сўзлари. Бу сўзларни Ж. Неру 1961 йилда Кремлда бўлган митингда сўзлаган нутқида келтирган эди.

ЖАЗОИР ПАРЛАМЕНТИ АЪЗОЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико 26 ноябрь куни Кремлда Жазоир Халқ Демократик Республикаси Халқ Миллат мажлисининг делегациясини қабул қилди. ЖХДР Миллий Озодлик фронти партияси Сиёсий бюросининг аъзоси, Халқ Миллат мажлисининг Раиси Рабаҳ Битат делегацияга бошчилик қилмоқда. Халқаро майдонда Р. Битат Парламентлараро иттифоқнинг вице-президенти сифатида ҳам машҳурдир.

А. А. Громико Совет Иттифоқининг ядро хавфининг олдини олиш, қуролланиш пойгасини жиловлаш ва қуролсизланиш, кенг қамровли халқаро хавфсизлик системасини вужудга келтириш соҳасидаги куч-ғайратлари тўғрисида жазоирлик меҳмонларга гапириб берди. Шу муносабат билан КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев Рейкьявикда олға сурган янги ташаббуслар комплексини амалга ошириш алоҳида аҳамиятга эгадир. Бу ташаббуслар жаҳондаги вазиятни ривожлантиришда туб ўзгариш истиқболларини очиб беради, ядросиз дунё сари йўл солади. Аммо Америка томони ўзининг хатти-ҳаракатлари билан битимга эришишга йўл қўймади. Америка томони аввал бўлганидек, ҳозир ҳам СССРдан ҳарбий жиҳатдан устунликка эришишга интилаётганини яна кўрсатди.

Р. Битат СССРнинг ижобий таклифларини Жазоир раҳбарлари номидан табриклади. Унинг сўзларига кўра, бу таклифларни амалга ошириш қуролсизланиш учун, жаҳонда умумий вазиятни соғломлаштириш учун курашнинг ҳамма йўналишларида тараққиётга, кескинликни юмшатишга қайтишга олиб келган бўлур эди. Воқеаларнинг бундай бориши қуролланиш пойгасидан бўшайдиган маблағларни инсониятнинг энг катта проблемаларини ҳал этишга ҳамда халқларнинг турмуш шароитларини яхшилашга сарфлаш имконини берган бўлур эди.

Томонлар Ўрта ер денгизи ва Яқин Шарқдаги аҳволни муҳокама қилаётиб, империалистик давлатларнинг ушбу регионда кескинликни кучайтириш ҳамда мустақил суверен давлатларга ҳарбий, сиёсий ва иқтисодий тазйиқ ўтказиш йўлини якдиллик билан қораладилар.

Учрашув қатнашчилари 1967 йилдан босиб олинган барча араб территорияларидан Исроил қўшинларини батамом олиб чиқиб кетиш, фаластинлик араб халқининг қонуний ҳуқуқларини, шу жумладан, унинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва ўз давлатини тузиш ҳуқуқини амалга ошириш асосида, барча манфаатдор томонларнинг коллектив куч-ғайрат сарфлаши йўли билангина Яқин Шарқда мустаҳкам тинчлик ўрнатилиши мумкин, деб таъкидладилар.

Совет Иттифоқи аввал бўлиб келганидек, ҳозир ҳам барча манфаатдор томонлар, шу жумладан, Фаластин Озодлик Ташкилоти иштирокида Яқин Шарққа бағишланган халқаро конференция чақириш Араб — Исроил можаросини адолатли равишда кенг қамровли бартараф этишга эришиш учун бирдан-бир самарали воситадир, деб ҳисоблайди. Фақат шундай сиёсатгина Яқин Шарқ мураккаб проблемасини ҳал этиш йўлини очиб беради.

Учрашувнинг Совет Иттифоқи ва жазоирлик қатнашчилари сиёсий мулоқотларнинг эришилган даражасидан, шунингдек, иқтисодий, илмий, маданий соҳалар ва бошқа соҳалардаги икки томонлама ҳамкорликдан мамнун эканликларини изҳор этдилар.

Ҳар икки томон Совет Иттифоқи билан Жазоир ўртасида анъанавий дўстлик муносабатларини бундан буён ҳам мустаҳкамлаб бориш иштиёқида эканлигини, парламент йўли билан ўтказиладиган алоқалар бунинг муҳим таркибий қисми эканини таъкидлади.

Суҳбатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари П. Н. Демичев, бошқа расмий кишилар, Жазоирнинг СССРдаги элчиси Абдалла Феддал иштирок этдилар.

(ТАСС).

ЭКОНОМИКАНИНГ СОЦИАЛ РЕЗЕРВЛАРИ

Инсон жамиятнинг асосий ишлаб чиқарувчи кучидир. Индустриямиз байроқдорлари бўлган корхоналар, машҳур совхозлар, колхозлар, илмий коллективларнинг амалий ишларига диққат билан назар ташлайдиган бўлсак, одамлар тўғрисида доимий ғамхўрлик, хўжалик юритишнинг социал резервларидан моҳирлик билан фойдаланиш уларнинг муваффақиятлари негизи эканлигини ҳамиша аниқлаш мумкин. Меҳнатни моддий ва маънавий рағбатлантиришнинг ўйлаб тузилган системаси ҳам, уй-жой қурилиши ҳам, соғломлаштириш ва спорт комплекслари, болалар муассасалари қуриш ҳам, малакани ошириш, ижодий ўсиш учун қулай шароитлар яратиш ҳам хўжаликни юритишнинг ана шундай социал резервларидандир.

КПСС XXVII съезди планлаштириш ва бошқариш органларининг, марказий ва маҳаллий хўжалик ташкилотларининг социал соҳа эҳтиёжлари сари қатъий бурилишини талаб қилди. Социал соҳанинг аҳамиятини янгича баҳолаш, шу жумладан, унинг иқтисодий ўсишдаги аҳамияти 1987 йил Давлат плани ва бюджетида ўз ифодасини топди. Чунончи, планда биринчи марта комплекс социал бўлим тўла ҳажмда ишлаб чиқилган. Социал программани амалга оширишга сарфланадиган харажатлар ҳаммаси бўлиб 380 миллиард сўмни ташкил этади. Бу эса 1986 йил планидагидан 20 миллиард сўм кўпдир. Эндиликда энг муҳими — ана шу маблағларни тўла ўзлаштириб, социал соҳани ривожлантириш топшириқларини бажаришдан иборат.

КПСС Марказий Комитети яқинда 1986 йилнинг социал-маданий қурилиш халқ хўжалиги плани қандай бажарилаётганлиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқди. Министрликлар ва идоралар, маҳаллий партия, совет, хўжалик органлари съезд кўрсатмаларига амал қилиб, социал соҳани ривожлантиришга катта эътибор бера бошлаганликлари таъкидланди. Шу билан бирга ҳамма жойда ҳам зарур қайта қуриш таъминланмаган. Масалан, СССР Давлат агросаноат комитети, Арманистон, Грузия, Ўзбекистон, Молдавия иттифоқдош республикаларининг Министрлар Советлари, РСФСРнинг кўпгина областлари, ўлкалари ва автоном республикалари уй-жой қурилиши программасини бажармадилар. Ўтган даврда Иваново, Горький, Орёл, Рязань, областларида битта ҳам соғлиқни сақлаш объекти ишга туширилмади. В. И. Ленин бундай «тежамкорликка» нақадар муросасизлик билан қарши чиққанлиги маълум, Бир неча юз миллион сўмни тежаб қолиб, деб ёзган эди у, шунча нарсадан маҳрум бўлишимиз мумкинки, миллиард-миллиард сўмлар ҳам қўлдан бой берилганининг ўрнини тиклай олмайди.

Социалистик ишлаб чиқаришнинг асосий мақсади айрим хўжалик ходимлари учун атиги бир шиор эканлиги сир эмас. Улар бу мақсадни оғизда маъқуллашади, лекин доимий фаолиятларининг принципига айлантирмаганлар. Планларни нима қилиб бўлсада бажариш, кишиларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини менсимаслик каби бутунлай тугатилмаган практиканинг сабаби ҳам мана шундадир. Пировард натижада буларнинг ҳаммаси меҳнатчиларнинг зарбдорчасига, манфаатдорлик билан ишлаш истагини сўндириб, ишлаб чиқариш кўрсаткичларига ғоят салбий таъсир қилмоқда. Ишлаб чиқаришнинг социал жиҳатларига, турмушга, кишиларнинг дам олишига эътибор бермаслик фактларининг бирортасига ҳам принципиал партиявий баҳо берилмай қолмаслиги керак.

Бу соҳада кўп нарса халқ депутатлари Советларига боғлиқ. Уларга катта ҳуқуқлар бериб қўйилган. Бироқ бу ҳуқуқларни амалга оширишда улар ҳамма жойда ҳам тегишли қатъият ва қаттиққўллик кўрсатмаётирлар. Масалан, Хабаровск ўлкасидаги Советская Гавань шаҳрида тикувчилик фабрикаси қурилиши битай деб қолди. Ҳали у ишлаб турган корхоналар қаторига қўшилмай, ҳозирданоқ бир қанча социал проблемаларни келтириб чиқармоқда. Фабриканинг бўлажак коллективи учун бир квадрат метр ҳам уй-жой майдони, бирорта маиший объект ҳам кўзда тутилмаган. Бу бино фабрика учун бўлмайди, ундан маиший хизмат уйи сифатида фойдаланилса яхшироқ бўларди, деб шаҳар ижроия комитетида очиқдан-очиқ айтмоқдалар. Шундай савол туғилади: шаҳарни социал-маданий ривожлантириш қандай планлаштирилган эди, нима учун зарур нарсани қаттиқ туриб талаб қилмай шаҳар истиқболига тўғри келмайдиган корхона қурилишига рози бўлишган! Ахир буларнинг ҳаммаси маҳаллий Советларнинг тўла компетенциясига кирадиган ишлар-ку.

Ҳозир ҳар бир регионга, республикага муайян капитал маблағ ажратилган. Кам харажат билан беш йиллик планнинг бажарилишини таъминлаш — социал соҳани ривожлантириш учун кўпроқ маблағдан фойдаланиш демакдир. Масалан, челябинскликлар ишлаб чиқариш қурилишига ажратилган маблағларнинг салкам 10 процентини уй-жойлар, болалар муассасалари, бошқа объектлар қурилишига буриб юбориш мумкинлигини ҳисоблаб чиқдилар ва бу ишга жиддий киришдилар. Шу тариқа иқтисодий ва социал вазифаларни ҳал этиш чатишиб кетмоқда, тежаб қолинган маблағлардан маҳаллий эҳтиёжлар учун фойдаланишга ҳар қандай уриниш сўзсиз равишда маҳаллийчилик кўриниши, деб баҳоланган практика ўтмишда қолиб кетмоқда.

Озиқ-овқат программаси ҳал этилишини яқинлаштириш, бозорни аҳоли учун зарур товарлар билан тўлдириш, совет кишисини хизмат кўрсатишнинг юксак даражаси билан таъминлаш — булар давр тақозосидир. Давлат ва кооператив корхоналари ҳамда ташкилотларининг ишини такомиллаштириш тадбирлари, шунингдек, якка тартибдаги меҳнат фаолияти тўғрисидаги Қонун айни ана шунга қаратилган.

Корхоналар маблағи ҳисобидан социал мақсадларга сарф-харажатлар анча ортади. Келгуси йилнинг ўзидагина моддий рағбатлантириш, социал- маданий тадбирлар ва уй-жой қурилиши фондлари 12,7 процент кўпайиб, 25 миллиард сўмдан ошиб кетади. Кишиларнинг турмуш шароитларини яхшилаш, ҳалол ва виждонан қилинган меҳнатни рағбатлантириш, социал адолат принципини изчиллик билан қарор топтириш учун ана шу фондлардан самарали фойдаланиш мақсадида ҳамма ишларни қилиш лозим. Корхоналар ва бирлашмаларнинг тўла хўжалик ҳисобига ўтиши ҳам ана шунга кўмаклашади.

Экономиканинг социал резервларини тўлароқ ишга солиш— хўжалик ҳисобини «қуйига»: цехларга, бригадаларга қатъият билан силжитиш, ҳар бир ишчи, мутахассис ва раҳбарни хўжалик ҳисоби билан қамраб олиш демакдир. Биз социализм шароитида коллектив қанчалик ёмон ишламасин, барибир уни «кулфатда» қолдиришмайди, деб социализмни эксплуатация қила олмаймиз. Эндиликда иш ҳақи принципиал янги негизда: меҳнат коллективларининг хўжалик фаолиятининг яхшиланишига бевосита боғлиқ ҳолда оширилади. Бунда ҳар бир ходимнинг меҳнатини мезонга солишда меҳнаткашларнинг ўзлари актив иштирок этишлари жуда муҳимдир.

Ҳозир социал омилларни ҳисобга олмай туриб, бирорта ҳам иқтисодий вазифани муваффақиятли ҳал этиб бўлмайди. Корхона ва ташкилотларни 2—3 сменали иш режимига ўтказишни олиб кўрайлик. Самарали меҳнат қилиш учун зарур шароитларни яратиш мақсадида транспорт, ўқув юртлари, болалар боғчалари, бутун социал соҳа иш режимини қайта қуриш керак бўлади. Ленинградликлар ана шундай қайта қуриш намунасини кўрсатмоқдалар. Партия комитетлари, маҳаллий Советлар, касаба союзлари, комсомол бу тажрибани актив оммалаштиришлари, ўз ёндашув йўлларини қатъият билан излашлари лозим.

КПСС XXVII съезди маъқуллаган жамият ҳаёти ҳамма соҳаларида чуқур ўзгартиришлар стратегик йўлини амалга ошириш актив социал сиёсат ўтказишни тақозо қилади. Социал соҳадаги муваффақиятлар иқтисодий ютуқларимизнинг натижасигина эмас, шу билан бирга фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, 1987 йил ва умуман беш йиллик топшириқларини бажаришнинг энг муҳим шарти ҳамдир.

(«ПРАВДА»нинг 1986 йил 27 ноябрь сонидаги бош мақоласи).

ЎЗБЕКИСТОН БИЛАН ТАНИШУВ

Афғонистон Демократик Республикаси маҳаллий ҳокимият органлари вакилларидан бир группасининг Ўзбекистон билан танишуви ниҳоясига етди. Меҳмонлар В. И. Ленин номидаги Тошкент давлат университетида бўлдилар, Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқа Ўзбекистон жамиятининг активлари билан учрашдилар. АДР вакиллари Фарғона водийси бўйлаб сафар қилиб, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг фаолияти билан танишдилар, Фарғона, Марғилон, Андижон, Намангандаги саноат корхоналарини, ўқув юртларини, колхоз ва совхозларни бориб кўрдилар.

(ЎзТАГ).

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИ—ҲАЁТГА!

ИНСОН ВА ЗАМИН

● Она-Ватан наманганлик пахтакорлардан бугунгача 431 минг 300 тоннадан зиёд «оқ олтин» қабул қилиб олди.

● Ҳосилдорлик гектар бошига 31 центнерга яқинни ташкил этиб, хом ашёнинг 90 проценти юқори сортларга сотилди.

● Етиштирилган ялпи ҳосилнинг 165 минг 175 тоннаси хирмонга «зангори кема»лар бункеридан тўкилди.

Мамлакатимиз ўз тараққиётининг янги даврига қадам қўйди. КПСС XXVII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XXI съезди қарорлари юксалишимизнинг муҳим стратегик йўналишларини белгилаб берди. Областимиз коммунистлари, барча меҳнаткашлар партия кўрсатган бу йўлдан оғишмай олға бориб, ибрат олса арзигулик муваффақиятларга эришмоқдалар.

Область партия ташкилоти меҳнаткашларнинг бутун куч-ғайратларини ижтимоий ишлаб чиқаришнинг барқарор ривожланишини таъминлашга, унинг самарадорлигини оширишга, иш сифатини яхшилашга қаратмоқда. Коллективларда интизом ва уюшқоқлик мустаҳкамланмоқда, камчиликларга принципиал баҳо бериш вазияти вужудга келмоқда, раҳбар кадрлар ва мутахассисларнинг масъулияти, мустақиллиги оширилмоқда. Ишдаги расмиятчилик ва қоғозбозлик ҳоллари барҳам топмоқда. Пировард натижада, область халқ хўжалигининг барча тармоқларида салмоқли ютуқлар қўлга киритиляпти. Халқ хўжалигининг ҳамма жабҳаларида ўн ойлик планлар орттириб адо этилди. Саноат, капитал қурилиш, алоқа, савдо, маданий-маиший хизмат корхоналарининг фаолиятларида сезиларли ижобий ўзгаришлар рўй берди. Буларнинг ҳаммаси партия ва ҳукуматимиз талабларидан келиб чиққан ҳолда фаолиятимизни кенг миқёсларда қайта қураётганлигимиз, инсон омилларидан фойдаланишга жиддий эътибор бераётганлигимиз самарасидир.

Область агросаноат комплексининг кўпмингкишилик меҳнат коллективлари бу йилги мураккаб об-ҳаво шароитида чинакам жасорат кўрсатдилар. Пахта тайёрлаш плани муддатидан илгари бажарилди. Ватан наманганлик деҳқонлардан 431 минг 300 тоннадан кўпроқ «оқ олтин» қабул қилиб олди. Ҳосилдорлик гектар бошига 31 центнерга яқинни ташкил этди. Ялпи ҳосилнинг 90 проценти юқори сортларга сотилди. 165 минг 175 тонна дурдона «зангори кема»ларда терилди. Областда қимматбаҳо хом ашё — ингичка толали пахта тайёрлаш плани ортиғи билан адо этилди.

Эришилган ғалабага план ва социалистик мажбуриятларини шараф билан бажарган Чортоқ, Поп, Учқўрғон, Наманган, Норин, Косонсой, Уйчи районлари пахтакорлари муносиб ҳисса қўшдилар.

План тўлди. Коммунистларимиз, минглаб дала меҳнаткашларимиз бу сўзлар замирида фидойилик, катта меҳнат самараси мужассамлашганлигини яхши биладилар. Зеро, бу йилги ҳосил осонликча бунёд этилгани йўқ. Чунки деҳқонлар учун йил яхши бошланмади. Январь — февраль ойларида деярли ёғингарчилик бўлмай сув омборларида обиҳаёт кам тўпланди. Чигит экишга киришилган давр — апрель ойида кетма-кет жала, дўл ёғиб, сел бошланди. Табиий офатдан областимизнинг ҳамма районлари, айниқса, Янгиқўрғон, Косонсой, Чортоқ, Чуст, Учқўрғон, Задарё районлари жиддий зарар кўрдилар. Область бўйича 43,5 минг гектар ерга чигит қайтадан экилди. Айрим хўжаликларда ҳатто июнь ойида ҳам чигитни такрор экишга тўғри келди.

Пахтачиликда шундай мураккаб вазият вужудга келган пайтда область партия ташкилотлари қишлоқда оммавий-сиёсий ва ташкилотчилик ишларини янги поғонага кўтариш йўлларини қидирдилар. Дала меҳнаткашларига қулай шароитлар яратишга эътибор кучайтирилди. Ҳар бир дала шийпонида деҳқонларнинг кундалик эҳтиёжига зарур бўлган ҳамма нарса муҳайё этилди. Савдо, медицина, маиший, маданий хизматлар бевосита меҳнаткашлар ҳузурига кўчирилди. Сиёсий агитация ва бадиий сўз усталари пахтакорларга мададкор бўлдилар. Хуллас, ҳамма жойда юксак меҳнат кўтаринкилиги таъминланди. Инсон омили — катта қудрат эканлиги амалда намоён этилди.

Қўлга киритган ютуқларимизнинг яна бир омили — меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашда илғор иш усулларини дадиллик билан жорий қилганлигимиз бўлди, албатта. Бригада пудрати шу усулнинг энг синалган, такомиллашган формасига айланди. Ҳозир областимизда 1700 га яқин пахтачилик бригадасининг ҳаммаси шу усулга ўтиб ишламоқда. Бригада пудрати ерга эгалик ҳиссини кучайтириш, агротехникани такомиллаштириш, сифат ва самарадорлик кўрсаткичларини кескин ўстиришнинг муҳим шарти эканлигини деҳқонларимиз чуқур билиб олдилар.

Биз пахтачиликдаги ютуқларимизни Наманган районидаги Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Жўраев. СССР Давлат мукофоти лауреатлари — задарёлик А. Турғунов, тўрақўрғонлик А. Камолов, Косонсойдан СССР Олий Советининг депутати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Шарипов, шунингдек, учқўрғонлик Ғ. Алиматовларсиз тасаввур эта олмаймиз. Улар даврнинг янги талаблари ва шароит тақозоси билан деҳқончилик ишларини такомиллаштириш ҳамда қайта қуриш ишларини амалга оширишда чинакам яловбардорлик қилмоқдалар.

Партия ташкилотлари бу йил йиғим-теримни комплекс механизациялаш бўйича жуда катта ташкилотчилик ишларини амалга оширдилар. Бу тадбир замирида ҳосилни ҳашарчилар ва ўқувчиларни жалб этмасдан йиғиб-териб олиш, таъбир жоиз бўлса, шу соҳадаги ишимизнинг учинчи босқичи, яъни ҳунар-техника билим юртлари, техникум ва институт талабаларини теримда қатнаштирмаслик нияти ётарди.

Ниятимиз рўёбга чиқди. Ўқувчилар ва студентлар дарсдан кейин уй сабоқларини мустаҳкамлаш билан машғул бўлдилар. Ишчилар, қурувчилар, маиший хизмат, медицина, савдо ходимлари, хуллас, ҳамма ўз юмуши, ўз вазифаси билан шуғулланишди.

Хўш, бу бизга нима берди? Авваламбор, ҳамма соҳада тартиб-интизомни мустаҳкамлашга имкон туғдирди. Пахтани хом, сифатсиз терилишига, унинг нобуд бўлишига йўл қўйилмади. Теримга сарфланадиган харажатларнинг камайишига, пахтакорлар оладиган даромаднинг кўпайишига ёрдам берди.

Йиғим-теримда «зангори кема»лар кундалик иш унумимизни оширишда муҳим омил бўлди. Далаларда бир ярим мингдан зиёд терим агрегатлари ишлаб турди. Норин, Поп, Учқўрғон, Чуст районлари механизаторлари машина терими планини муваффақиятли бажарилишига эришдилар. Поп районидаги «Навбаҳор» совхози, Учқўрғон районидаги «Андижон» колхози, Норин районидаги «Коммунизм» колхози, Задарё районидаги «Украина», «Гулбоғ» совхозларида 70—90 процент пахта агрегатлар билан териб олинди. Юзлаб дала гвардиячилари мавсумда 130—200 тоннадан ошириб «оқ олтин» теришди. Задарё районидаги «Гулбоғ» совхозининг донгдор механизатори Икромали Аҳмедов, Учқўрғон районидаги «Ленинчи» колхози дала гвардиячиси Нуъмонжон Рустамов, Норин районидаги Энгельс номли, «Октябрь» колхозларининг «пўлат от» суворийлари — Фозилжон Иброҳимов, Зулайҳо Ҳусанова, Косонсой районидаги «Коммуна» колхозининг «зангори кема» капитани Усмонжон Қодировлар бу йилги мавсумнинг чинакам қаҳрамонлари бўлдилар.

Кўпмингкилограммчилар ҳақида гап кетганда эса наманганликлар донгдор теримчи Тожихон Асқарова номини ҳурмат билан тилга оладилар. Биз илғор теримчилар учун ана шу стахановчи теримчимиз номида мукофот таъсис этгандик. Хайрли иш жуда тез оммалашди. Минглаб теримчилар шу мукофот учун мусобақалашиб ишладилар. Мавсумда 8—10 тоннадан ортиқ хирмон уйган Наманган районидаги Свердлов номли колхоздан Робияхон Қаюмова, Янгиқўрғон районидаги Ульянов номли совхоздан Соҳибахон Абдуллаева, Косонсой районидаги «Қўқимбой» совхозидан Хайрихон Қодирова, Норин районидаги Энгельс номли колхоздан Ўғилхон Матмусаева, Уйчи районидаги Жданов номли колхоздан Зулфия Мамажонова каби 33 теримчи шу юксак мукофот лауреатлари бўлишди.

Терим палласи нақадар мураккаб бўлганлигини мана бу мисоллар ёрқинроқ ифодалайди: сентябрнинг охири ва октябрнинг бошларида бўлиб ўтган ёғингарчилик айрим район раҳбарларини чўчитиб қўйди. Улар область партия комитетига телефон қилишиб, ёрдамчи сўрашга мажбур бўлишди. Шунда биз область партия комитети ўз йўлидан сира чекинмаслигини таъкидлаб, уларга саросимага тушмасдан механизмларни унумли ишлатиш, уюшқоқликни кучайтириш зарурлигини эслатиб қўйдик. Вазият тубдан ўзгарди, ҳамма жойда пахта терими ўз маромида давом этаверди.

Қаерда янгиликка дадил қўл урилаётган бўлса, илғор усулларни жорий этишдан ҳадиксиранмаса ўша ерда ютуқ, муваффақият бўлишини ҳаёт яққол кўрсатяпти. Буни Поп районн мисолида кўриш мумкин. Бир вақтлар машъал саналган районда сўнгги кезларда ишлаб чиқаришни ривожлантириш экстенсив йўлдан борди. Оқибатда қолоқлик юзага келди. Айрим нопок шахслар кўзбўямачилик, давлатни алдаш йўли билан обрў-эътибор, шон-шуҳрат қозонишни мақсад қилиб олгандилар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумидан кейин бундай салбий ҳолатларга қатъий зарба берилди. Районда қайта қуриш жараёнлари кенг жабҳада амалга оширилиб, хўжаликлар юксалиш йўлига қайта тушиб олдилар.

Учқўрғон райони пахтакорларининг иши алоҳида диққатга лойиқдир. Улар аввалги шуҳратларини тиклаш учун астойдил киришдилар. Ҳар гектар ердан қарийб 33 центнердан пахта олинди. Теримни механизациялашда дадил бурилиш ясалди. Ялпи ҳосилнинг 70 проценти бункерлардан тўкилди.

Областимизда пахта тайёрлаш бўйича белгиланган йиллик планни муддатидан илгари адо этишимизда республика олимларининг ҳам муносиб ҳиссалари бор. Областга тез-тез келиб турган олимларнинг маслаҳатлари, йўл-йўриқлари ва кўрсатмалари бизга катта мадад бўлди. Улар деҳқонларимиз олиб бораётган ишлар билан мунтасил танишиб бориб, муҳим тавсиялар беришди. Ҳозир хўжаликларимизда тупроқ структурасини тиклаш учун алмашлаб экишнинг 2×8 схемасидан 3×7 схемасига ўтиш ишлари ниҳоясига етказиляпти.

Тупроқни азотга, органик моддаларга бойитишда, ғўзанинг вилтга чалинишини камайтиришда, минерал ўғитлар самарадорлигини оширишда беданинг хосияти эндиликда барчага яхши маълум. Шунинг учун биз беда етиштиришга эътиборни кучайтирдик. Ҳамма районларда беда ва бошқа дон экинларини пуштага экишнинг мустаҳкам технологиясини яратдик. Сўнгги икки йилда озуқа экинлари майдони қарийб ўн минг гектарга ортди.

Шу ўринда инсон, табиат ва замин хусусида, уларнинг ўзаро муносабатлари тўғрисида тўхталиб ўтиш жоиздир. Зеро, биз нимагаки эришаётган бўлсак, шу она табиат, она ер саховати туфайлидир. Лекин биз ана шу табиатга, заминга, унинг соҳибига нисбатан қандай ғамхўрлик кўрсатяпмиз? Қўраётган тадбирларимиз, қўллаётган иш усулларимиз уларни асрашга, ардоқлашга арзийдими? Бу соҳада наманганликлар сўнгги даврда самарали ишларни амалга оширмоқдалар. Масалан, ўтган йили ғўза вегетацияси даврида заҳарли химикатлар ўрнига биологик усулни қўллаганлигимиз табиатга, инсон саломатлигига катта наф келтирди.

Бугунги кунда ҳар бир меҳнат коллективида дам олиш, маиший хизмат хоналари ташкил этилмоқда. Дала шийпонларида, фермаларда қулайликлар вужудга келтириляпти. Эндиликда қишлоқларимиз турмуш тарзи ҳам шаҳардагидан қолишмайдиган бўлиб қолди.

Йил якунларини сарҳисоб қилар эканмиз, халқ хўжалигида, хусусан, пахтачилигимизда ҳали ишга солинмаган резервлар ва имкониятлар талайгина эканлигини ҳам таъкидлаб ўтиш ўринлидир. Чунончи, партия, совет ташкилотларида қоғозбозлик каби иллат нисбатан камайгани билан область агросаноат комитети, унинг жойлардаги бўлинмалари ҳали бундан тўла холи бўлганича йўқ. Айрим раҳбарлар ва мутахассисларимиз ҳануз амалий иш ўрнига турли хил справкалар тўплаш, такрорий тавсиялар бериш билан банд бўлиб қолаётганидан кўз юмиб ўтолмаймиз.

Қайта қуриш жараёни изчил бўлмоғи керак. Бу соҳадаги фаолиятда шошилиш ҳам, хотиржамлик ҳам ишимизга зиён етказади. Масалан, ҳозир областда қатор хўжалик ва бригадалар планларини бажаролмай турибди. Бу — шу жойлардаги раҳбарлар ва мутахассислар ўз иш фаолиятларида қайта қуриш даври талабларини ҳали ҳам чуқур ҳис этмаётганликларини кўрсатади. Агар табиий қийинчилик областнинг ҳамма районларида содир бўлганлиги назарда тутилса, Задарё, Чуст, Янгиқўрғон, Тўрақўрғон районлари партия комитетлари, совет, хўжалик органларининг раҳбарлари, РАПО мутахассислари ҳали етарли даражада тадбиркорлик кўрсатаётганлари йўқ.

Давлатга пилла, дон, мева, сабзавот, узум, картошка топшириш бўйича йиллик, чорвачилик маҳсулотлари бўйича ўн ойлик планларини ошириб бажариб, 435 минг тонналик хирмон учун курашаётган наманганликлар келгуси йил мўл ҳосилига ҳам пухта тараддуд кўришмоқда. Йиғим-теримнинг сўнгги босқичи конвейер усулида ташкил этилди: ерларга агрохимия картограммаси асосида ўғит солиш, ҳайдаш тадбирлари кўриляпти. Чорва қишловининг чиқимсиз ўтишига мустаҳкам замин яратилди.

Областимиз меҳнат аҳли «Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига — 70 зарбдор ҳафталик» шиори остида бошланган қутлуғ ҳаракатга фаол қўшилиб, ўз ишларини барча жабҳада янги поғонага кўтаришга бел боғлаганлар. Партия ташкилотлари эса бу ҳаракатни оммалаштириш билан улуғвор режаларимизни ҳаётга изчил татбиқ этиш учун астойдил курашмоқдалар.

Н. РАЖАБОВ,
Наманган область партия комитетининг биринчи секретари.

ДЕҲҚОН БЎЛСАНГ, ШУДГОР ҚИЛ!

ЧЎЛҚУВАРЛАР ҒАЙРАТИ

Пахтакор районидаги Ульянов номли совхозда пахта етиштиришда интенсив технология муваффақиятли қўлланилаётганлиги, дала ишлари билан боғлиқ агротехник тадбирлар ўз вақтида сифатли адо этилаётганлиги туфайли йил сайин ҳосилдорликни ошириб боришга эришилмоқда. Совхоз миришкорлари ўн иккинчи беш йилликни ҳам яхши бошладилар. Бу ерда жорий йилда 4,5 минг гектар ердан 6500 тонна «оқ олтин» ҳосили олиниб, йиллик план муддатидан илгари адо этилди.

Совхоз пахтакорлари айни кунларда пайкалларни ғўзапоядан тозалаш, ерларни шудгорлашни уюшқоқлик билан олиб бормоқдалар. Шудгорлашдан олдин ерларга етарли миқдорда маҳаллий ва минерал ўғитлар сепилаётир. Механизаторлар ўртасидаги меҳнат беллашувида моҳир тракторчи Н. Худойқулов илғорлик қилмоқда.

Суратларда: 1. Ғолиб механизатор Номоз Худойқулов. 2. Ерларни шудгорлаш пайти.

Ш. Иброҳимов фотолари.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилишга эътибор кучайтирилсин

27 ноябрь куни Ўзбекистон ССР Министрлар Советн Президиуми атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш комиссиясининг мажлиси бўлди. Мажлисни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари — республика давлат агросаноат комитетининг раиси И. Ҳ. Жўрабеков олиб борди.

Қашқадарё область ижроия комитетининг атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун талабларига риоя қилиниши юзасидан олиб бораётган иши кўриб чиқилди. Мажлис қатнашчилари областда табиатни муҳофаза қилиш ҳақидаги қонун талаблари қониқарсиз бажарилаётганлигига оид бир қанча ўткир танқидий мулоҳазаларни айтдилар. Область ижроия комитети етилган проблемаларни ҳал қилишда ўз ҳуқуқлари ва имкониятларидан суст фойдаланмоқда. Областда табиатни муҳофаза қилиш объектларини ўз вақтида ва сифатли қуриш таъминланмаяпти, ана шу мақсадлар учун ажратилган капитал маблағлар муттасил ўзлаштирилмай қолмоқда. Шу сабабдан атмосферанинг, ер усти ва ер ости сувларининг булғаниши давом этмоқда. Область ижроия комитети ва район ижроия комитетлари ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва кўпайтириш тўғрисида, ердан оқилона фойдаланиш ҳақида етарли ғамхўрлик қилмаяптилар.

Комиссия Қашқадарё область ижроия комитети зиммасига қайд қилиб ўтилган камчиликларни бартараф этиш юзасидан шошилинч чоралар кўриш, область ижроия комитети атроф-муҳитни муҳофаза қилиш комиссиясининг ишини фаоллаштириш, 2000 йилгача бўлган давр учун атроф-муҳитни муҳофаза қилиш комплекс илмий-техникавий программасини ишлаб чиқиш, табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида Ўзбекистон ССР Қонуни бажарилиши устидан контрол ва масъулиятни ошириш мажбуриятини юклади.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Уй-жой-коммунал хўжалик министрлиги шаҳарлардаги канализацияни тозалаш иншоотлари ишининг самарадорлигини ошириш юзасидан, шунингдек ўзига қарашли корхоналарнинг осмон ҳавзасига чиқарадиган тутунларини камайтириш юзасидан кўраётган тадбирлари муҳокама қилинди. Республиканинг кўпгина шаҳарларида тозалаш иншоотларидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги, улар зўриқиб ишлаётганлиги, янги объектлар эса суст қурилаётганлиги уқтирилди. Атмосферага чиқарилаётган зарарли ташландиқларга қарши тегишли даражада кураш олиб борилмаяпти. Мажлисда қабул қилинган қарорда қайд этилган камчиликларни тугатишга, янги тозалаш иншоотларини қуриш ва ишлаб турган шундай иншоотларни реконструкция қилиш суръатларини жадаллаштиришга қаратилган тадбирлар комплекси белгиланди.

Ер ости сувларини булғанишдан ва камайиб кетишдан муҳофаза қилиш ишларини кучайтириш тўғрисидаги масала ҳам муҳокама қилинди. Ер ости сувларидан фойдаланиш устидан контрол сусайтирилганлиги натижасида республиканинг кўпгина регионларида сув запасларининг камайиб кетаётганлиги уқтирилди. Корхоналар ва ташкилотлар Ўзбекистон ССР Сув кодексини, сувдан фойдаланиш норма ва қоидаларини қўпол равишда бузаётганликларини кўрсатувчи мисоллар тилга олинди. Бу соҳада республика Давлат агросаноат комитети, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, Уй-жой-коммунал хўжалик министрлиги хўжаликларида аҳвол айниқса яхши эмас. Буларнинг балансида кўплаб артезиан қудуқлари бор. Суви ўзидан-ўзи оқиб турадиган қудуқларнинг аҳволи айниқса ташвиш туғдирмоқда. Бундай қудуқларда турли сабабларга кўра кўплаб сув нобуд бўлмоқда. Бир қатор районларда сув ҳавзалари корхоналар, қишлоқ хўжалик ва коммунал-маиший объектларнинг чиқитлари билан булғатилишига йўл қўйилмоқда. Мажлисда мавжуд камчиликларни тугатиш, ер ости сувларини муҳофаза қилишни кучайтириш тадбирлари белгиланди.

Мажлис иштирокчилари атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш республика фондини ташкил қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисидаги масалани ҳам кўриб чиқдилар.

(ЎзТАГ).

• ТАҲЛИЛ ВА САБОҚ

Газетамиз бугундан бошлаб «ТАҲЛИЛ ва САБОҚ» номли янги рубрика очяпти. Унда халқ хўжалик планларини бажаришда қолоқликка йўл қўйиб, масъулиятни унутган, қайта қуриш даври одимларига тушолмаётган, ишлаб чиқаришни жадаллаштира олмаётган меҳнат коллективлари фаолияти таҳлил қилиниб, улардан етарли сабоқ чиқармаётган ношуд раҳбарлар ишига баҳо берилади. Айни пайтда илғор тажрибалар ҳақида ҳам ҳикоя қилинади.

Қуйида янги рубрикамизнинг дастлабки материали билан танишинг.

МАСЪУЛИЯТСИЗЛИК ИЛДИЗ ОТГАНДА...

Муборакда «дув-дув» гап тарқалди: «Райондаги Ал-Хоразмий номли совхоз директори Эшон Холиқов билан «Бухоро» совхози директори Жўрақул Маҳмудовлар «бармоқ тишлаб» қолишибди...»

Ажабланадиган жойи йўқ. Ростдан ҳам шундай бўлди. Улар раҳбарлик қилаётган хўжаликлар бу йил пахта тайёрлашда Қашқадарё областида «тескари рекорд» қўйишди. Маълумотнинг охиридан «биринчиликни» эгаллашди. Келинг, яхшиси уларнинг ўзидан эшитайлик.

— Бу йил йиллик планнинг саккиз процентига яқин пахта топширдик.— дейди Ал-Хоразмий номли совхоз директори Э. Холиқов уялмай-нетмай. — Негадир омадимиз келмади...

— Ҳарқалай қўшнимиздан яхшимиз-ку, — деди ўзини юпатган бўлиб «Бухоро» совхози директори Жўрақул Маҳмудов, — 25 процент пахта учун ҳам озмунча меҳнат сарфламадик...

— Йил бошида берган ваъдалар нима бўлди?

Саволимизга иккала директор ҳам бир нор туяга юк бўлгулик баҳонани рўкач қилишди: «Ёзда қирқ кун давом этган гармсел ғўзага қирон келтирди, ишчи кучи камлик қилиб, кўп жойни ўт босиб кетди. Оби-ҳаёт етишмади...»

Ҳар йили такрорланувчи бундай баҳоналар қанчалик ҳақ, қанчалик ноҳақ —бизга қоронғи. Лекин бир нарса яхши маълум: бундан қарийб 7 йил илгари сохта шуҳрат изидан қувган раҳбарларнинг «ташаббуси» билан Муборак райони территориясидан 8 минг гектар қўриқ ер давлат ҳисобига қайтариб олинди ва янги «Шаҳрисабз» массиви ташкил этилди. Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига қарашли «Эскиангарканалстрой» тресги бу ерда жуда катта ишларни амалга оширди: қатор посёлкалар қад ростлади, кўркам дала шийпонлари қурилди, кўплаб техникалар келтирилди. Қисқа вақт ичида массивда қарийб 32 миллион сўмлик иш бажарилди. Бироқ ер текисланмасдан, баланд-паст майдонлар тартибга келтирилмасдан деҳқончилик ишлари бошлаб юборилди. Шошма-шошарлик ва суғориш иншоотлари қурилишида рўй берган камчиликлар туфайли кўп ўтмай ерларни шўр босди, қамишзорлар ҳосил бўлди. Ер структураси бузилиб, ҳосил хавф остида қолди. Массив ўзини оқламади.

Шунга қарамай ўтган йили массивда янги давлат хўжаликлари ташкил этилди. Республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига қарашли Ал-Хоразмий номли совхоз раҳбарлари шу йил бошида муаммоларни бир ёқли қилмасдан туриб, 2900 гектар ердан давлатга 5,5 минг тонна пахта етиштириб беришни ваъда қилишди. Афсуски...

Очиғини айтганда, далаларда иш ер шароити талаблари даражасида уюштирилмади. Вегетация даврида бутун-бутун пайкаллар қаровсиз қолиб, ўт босиб кетди, сувсизликдан қовжиради. «Қўрқоқ олдин мушт кўтарар» деганларидек хўжаликнинг айрим мутахассислари шароитга бардош беролмай жуфтакни ростлашди. Бош инженер Ҳалим Рустамов, бош бухгалтер Наим Раҳимов, тўртинчи бўлим бошқарувчиси Қурбон Одинаевлар иш айни қизғин паллада совхозни ташлаб кетишди.

Масъулиятсизлик бутун хўжалик бўйлаб илдиз отди. Баъзи бригадаларда «бўлса-бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар» қабилида иш тутилди. Ғалвир сувдан кўтарилганда эса ана шундай коллективлардан — **Муқим Умиров бошлиқ бригада 70 гектар ердан аранг 10 тонна, Жўра Ёвқочдиев етакчилик қилган бригада 55 гектар ердан 7 тонна, Мурод Жумаев бригадаси 70 гектар ердан 13 тонна, Худойберди Насимов бригадаси 85 гектар ердан 22 тонна, Раззоқ Пўлатов бошлиқ бригадаси 30 гектар ердан 11 тонна пахта йиғиб-териб олганликларини қандай баҳолаш мумкин?** Ғафлат уйқусида қолган масъулиятсиз раҳбарлар «ишни қойил қилиб қўйгандек» шу кунларда келгуси йил ҳосили тайёргарлигига ҳам бепарво қарамоқдалар. Бу йилги қолоқлик уларга сабоқ бўлмаган шекилли?!

Ҳа, совхозда мавсум давомида ҳосилни йиғиб-териб олишга панжа орасидан қаралди. Мавжуд техника ва ишчи кучларидан фойдаланиш ўрнига ёрдамчилар мададига кўз тутилди. Мавжуд 28 та терим машинасидан 5 таси 1—2 кундан ишлаб, атиги 30 тонна пахта терди, холос. Чунки, бошда «машиналар тайёр» деб юқорига ёлғон маълумотлар берилди. Аслида машина ҳам, ер ҳам, пайкал ҳам тайёр эмасди. Бу ҳол антимеханизаторларга қўл келди.

Хўжаликда масъулиятсизлик шу қадар илдиз отиб кетганки, қиш фасли — иш фасли эканлигини унутган раҳбарлар келгуси йил юмушлари тараддуди ҳақида ҳам бош қотирмаяптилар. Улар совхозда давлат мулкига нисбатан хўжасизлик ҳолларини кўриб-кўрмасликка олишмоқда. Далаларда сочилиб ётган турли хил техника қисмларининг сон-саноғи йўқ. Ўнлаб типовой турар-жойлар, дала шийпонлари қаровсиз, ҳувиллаб ётибди. Ахир бир вақтлар бу бинолар не-не яхши ниятлар билан тикланган эди. Ҳали самарасини бермаган миллион-миллион сўмлаб капитал маблағларга эътибор шуми?

«Бухоро» совхозида ҳам аҳвол шу. Хўжаликда ўтган йиллик пахта тайёрлаш плани 28 процентда қолиб кетганди. Бу йил эса депсиниб-депсиниб 25 процентга етди. Мавсумда мавжуд 18 терим агрегатидан тўрттаси ишлади. Улар ёрдамида зўрға 104 тонна пахта терилди. Кўплаб бригадалар сарфланган меҳнат, харажатларни сурункасига оқлай олмаяпти. Азамат Баротов, Ўлжа Хушиев, Орал Собиров, Каромат Мирзаев, Боймат Жумаевлар бошлиқ бригадаларда 70—90 гектар ердан 11—23 тоннадан ҳосил олинганлигини «олдинги йиллар сабоғидан етарли хулоса чиқариб олинган» деб айтиш мумкинми? Минг афсуслар бўлсинки, бу ҳол ўн иккинчи беш йилликнинг иккинчи йили арафасида ҳам давом этяпти.

Ҳар икки хўжаликда бундай аҳволнинг содир бўлишида Муборак район агросаноат бирлашмаси кенгашининг раиси Ф. Пўлатовнинг ҳам катта айби бор. Бирлашма мутахассислари ғўза вегетацияси даврида, йиғим-терим мавсумида хўжаликларга амалий ёрдам беришмади. Камчиликлар ғовлагандан ғовлаб кетаверди. Талабчанлик, ташкилотчилик бўлмагач, совхозларнинг раҳбарлари ҳам ўз бурчлари ва масъулиятларини унутиб қўйдилар. Қолаверса, ҳозирги кузги-қишки юмушларни бажаришга дадил киришилмаганлигидан ҳам на РАПО, на хўжалик органлари сабоқ чиқариб олишмаганга ўхшайди. Йил охирида бўлаётган ҳам иқтисодий, ҳам маънавий таҳлиллар шуни кўрсатиб турибди.

Хўш, Қашқадарё область агросаноат комитети раҳбарлари бунга нима дейишаркин?

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

БУХОРОДА КОРДОВА МАДАНИЯТИ КУНЛАРИ

Кўҳна Бухоро Испаниянинг Кордова шаҳри маданияти кунлари қатнашчиларини кутиб олди. «Сизнинг меҳмондўст шаҳрингиз ўйлаганимиздан ҳам зиёда экан, — деди Кордова вице-мэри Хосе Луис Вильегас. — Биз бу ерда ўтмиш асрларнинг ажойиб меъморий ёдгорликларини кўрдик, қадимий халқ ҳунармандчилиги билан танишдик. Бухоро ва Кордова орасидаги масофа олис бўлишига қарамай, биз кўҳна шаҳарларимиз ўртасида мустаҳкам дўстлик алоқаларини ўрнатмоқчимиз.

Кордовалик меҳмонлар Октябрь 40 йиллиги номли зардўзлик фабрикасига бориб, бухоролик усталарнинг иши билан танишдилар. Корхонада ташкил этилган музейда испаниялик меҳмонлар ана шу қадимги ҳунар тарихига оид кўпгина қизиқарли нарсаларни билиб олдилар. Фабрика клубида Испания музикаси концерти бўлди. Томошабинлар «Фламенко» рақси конкурсларининг ғолиби Анна Мария Родригес ва Испаниянинг машҳур қўшиқчиси Луис Перес Кордовани қизғин қутладилар.

Бухорода ўтказилаётган Кордова маданияти кунларининг қатнашчилари завод ва фабрикаларга, колхоз ва совхозларга борадилар, музейлар ва кўргазмаларни кўздан кечирадилар, студентлар ва мактаб ўқувчилари ҳузурида меҳмон бўладилар. (ЎзТАГ).

САТРЛАРДА ҲИНДИСТОН МАДҲИ

Ҳинд халқининг бой маданий мероси, кўҳна тарихига бўлган қизиқиш қадим-қадимдан мавжуд. Ўрта асрлардаёқ буюк аллома Абу Райҳон Беруний «Ҳиндистон» асарини яратган эди. Ғарб ва Шарқнинг қадимги ва ўрта асрдаги бутун илмий адабиётида тенгсиз деб баҳоланган, чуқур фалсафий мушоҳадага бой бу рисолада ҳинд халқининг урф-одатлари, маданий ҳаёти, ўлканинг табиий шароити чуқур ва атрофлича баён этилган.

Хоразм давлат педагогика институтининг алгебра ва уни ўқитиш методикаси кафедраси доценти Халил Сиддиқов нодир қўлёзмаларни тўплашга иштиёқманд. Қирқ йилдан ошибди ҳамки, у қадимги китоблар билан тиллашади, ноёб тарихий асарларнинг ҳар бир саҳифасини жонлантиришга интилади. Олимнинг қатор монография, брошюра ва илмий мақолалари бой маданий меросимизга бағишланган. Ҳозир Х. Сиддиқов Абу Райҳон Берунийнинг «Ҳиндистон» асарини ўрганмоқда.

Суратда: Х. Сиддиқов «Қадимги Хоразм ва Ҳиндистон олимлари» қўлёзмаси устида ишлаяпти.

Қ. Отаев фотоси (ЎзТАГ).

СПОРТ

ДОСААФ:

Пойга ғолиби

Қирғизистон пойтахтида автопойга бўйича ўтказилган анъанавий турнирда Қозоғистон ва Ўрта Осиё республикалари командаларининг вакиллари иштирок этдилар. Мусобақага пухта ҳозирлик кўрган Ўзбекистон пойгачилари бош совринни қўлга киритишди. Қирғизистон ва Қозоғистон командалари иккинчи ҳамда учинчи ўринларни эгаллашди.

Республикамиз терма командасининг бу муваффақиятига самарқандлик Р. Нафеев муносиб ҳисса қўшди. У «Багги» пойга машинасини бошқаришда маҳорат кўрсатди. Енгил автомашиналар пойгасида олмалиқлик В. Рошчин маррада биринчи бўлди.

БОКС:

Ўринбосарлар кўриги

Жиззахда Совет Иттифоқи Қаҳрамони Жўрақул Тўраев соврини учун ўсмирлар ўртасида Бутуниттифоқ турнири ўтказилди. 170 нафар боксчи иштирок этган мусобақада лаёқатли чарм қўлқоп усталари камол топаётганлиги кўзга ташланди. Совриндорлик баҳсида жиззахлик боксчилар команда ҳисобида пешқадамлик қилишди. Мазкур команда вакили Сергей Пронович «Энг яхши боксчи» деб эътироф этилди.

Совринлар ва ўринлар

● **ҚАЙИҚ ҲАЙДАШ.** Бекободда Ўзбекистон кубоги учун ўтказилган мусобақада Фарғона, Самарқанд ва Тошкент областларининг командалари фахрли ўринларни эгаллашди.

● **ҚИЛИЧБОЗЛИК.** Тошкентда таниқли қиличбоз Собир Рўзиев соврини учун Бутуниттифоқ мусобақаси ўтказилмоқда. Рапирачилар баҳсида бокулик Ф. Велиев ғолиблик қилди. Қиличбозлар мусобақасида тошкентлик Р. Янобедин иккинчи бўлди. Мусобақада 250 қиличбоз иштирок этмоқда.

● **ФУТБОЛ.** УЕФА кубоги учун нимчорак учрашуви ўтказилди. Симферополда пойтахт спартакчилари Австриянинг «Сваровски Тироль» клубини қабул қилиб (1:0), муваффақият қозонишди. Икки ҳафтадан кейин Инсбрукда такрорий ўйин бўлади.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Ёш гвардия» нашриёти қуйидаги китобларни нашр этди:

Анатолий Алексин. Акам кларнет чалади. Қиссалар. 272 бет. 50 тийин.

Тўпламда ёзувчининг «Оилавий кенгаш», «Асосий қаҳрамонлар ва ижрочилар», «Мол-мулкни бўлашиш» ва бошқа қиссалари жамланган.

Славко Прегл. «Дайди»лар учун дастур. 72 бет. Баҳоси 55 тийин.

Тўплам ўқувчини «Дайди»лар учун дастур», «Қирол Янез саройининг тарихи», «Даҳшатли ака-укалар», «Хунук воқеа» каби эртак ва ҳикоялар билан таништиради.

Ғулом Ғафуров. Удумларда халқ қалби. 192 бет. Баҳоси 25 тийин.

Тўпламда янги урф-одатлар, расм-русмлар ва байрамлар, кекса ва ёш авлод ўртасидаги маънавий ворислик сарчашмалари — авлодларнинг революцион, меҳнат, шон-шуҳрат ва жанговар анъаналарини ёшлар қандай давом эттираётгани, уларнинг маърифий-тарбиявий аҳамияти ҳақида ҳикоя қилинади.

Норбой Худойберганов. Ўз дунёси, ўз қиёфаси. Адабий ўйлар. 208 бет. Баҳоси 60 тийин.

Китобга асосан ёш ўзбек насри ва назми таҳлилига бағишланган мақолалар киритилган.

Авторлар коллективи. Учрашув. Шеърлар. 96 бет. Баҳоси 35 тийин.

Тўпламда Ўзбекистонда яшаб ижод этаётган саккиз қаламкашнинг шеърлари жамланган. Уларда замондошларимизнинг яратувчилик меҳнатлари куйланади.

Авторлар коллективи. Спорт, спорт, спорт. 96 бет. Баҳоси 25 тийин.

«Оммавийлик ва маҳорат», «Чемпионлик одимлари», «Ҳар соҳадан бир шингил» каби уч бўлимдан ташкил топган бу тўпламда республикамиз ҳамда мамлакатимизда физкультура ва спорт ишларининг ривожи, моҳир спортчилар фаолияти ҳақида гап боради.

РЕКЛАМА * ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
ЛЕНИНГРАД ЦИРКИ АРТИСТЛАРИНИНГ
ГАСТРОЛЛАРИ

2 бўлимдан иборат катта ранг-баранг программа

Томошалар соат 19.30 да; шанба кунлари соат 16.00, 19.00 да; якшанба кунлари соат 12.00, 15.00, 18.00 да бошланади.

Марказий касса ҳар куни соат 9.00 дан 20.00 гача ишлайди.

Коллектив заявкалар қабул қилинмоқда.

Справкалар учун телефонлар: 44-35-91, 44-35-84.

Ўзбекистон ССР Ҳунар-техника таълими давлат комитети

ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲУНАР-ТЕХНИКА ТАЪЛИМИ БОШҚАРМАСИНИНГ

37-ЎРТА ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1986-1987 ўқув йили учун

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

БИЛИМ ЮРТИ МЕТРО ҚУРИЛИШИ УЧУН МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАЙДИ: қўлда пайвандлаш бўйича электр пайвандчи, электр-газ пайвандчи, бўёқчи-сувоқчи, дурадгор, пардозловчи-плитка ётқизувчи-сувоқчи, контроль-ўлчов асбоблари ва саноат ускуналари бўйича электрослесарь, автомобиллар ремонти бўйича слесарь, автомобиль йўли техникаси бўйича слесарь. Ўқиш муддати — 8-синф ҳажмида маълумотлилар учун 3 йил;

бўёқчи-сувоқчи, пардозловчи-плитка ётқизувчи, қўлда пайвандлаш бўйича электр пайвандчи. Ўқиш муддати ўрта маълумотлилар учун 1 йил;

токарь. Ўқиш муддати ўрта маълумотлилар учун 6 ой.

БИЛИМ ЮРТИГА 8—10-СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТЛИ ЙИГИТ-ҚИЗЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

8-синфни битириб ўқишга кирганлар тўлиқ давлат таъминотида бўладилар: (дам олиш кунлари кийиладиган кийимлар ва иш кийимлари, ҳар куни уч маҳал овқат билан таъминланади). Ўқишни битирганлар эгаллаган ихтисоси бўйича берилган разряд ёзиб кўрсатилган диплом, тўлиқ ўрта маълумот оладилар.

Ўрта маълумот билан ўқишга кирганларга ҳар ойда 80 сўмдан 94 сўмгача стипендия берилади.

Ишлаб чиқариш практикаси даврида ўқувчилар ишлаб топган меҳнат ҳақларининг 50 процентини оладилар.

ЎҚИШ ДАВРИ МЕҲНАТ СТАЖИГА ҚЎШИБ ҲИСОБЛАНАДИ.

Билим юртини битирганлар темир-йўл транспорти ходимлари учун белгиланган ҳамма имтиёзлардан фойдаланадилар.

Билим юртини аъло баҳолар билан битирганларга ўз ихтисоси бўйича олий ўқув юртига ўқиш учун йўлланма берилади.

Билим юрти яхши жиҳозланган кабинетлар, ишлаб чиқариш устахоналари, спорт зали, ётоқхонага эга. Спорт секциялари ва турли хил тўгараклар ишлайди.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар; маълумоти тўғрисидаги ҳужжат, мактабдан характеристика, 286-формадаги медицина справкаси, турар жойидан справка, 3х4 см ҳажмдаги 6 дона фотосурат, ариза.

Мурожаат учун адрес: 700156, Тошкент шаҳри, Чилонзор массиви, Д-20 квартали, 35-уй (50, 78, 94-автобуслар, 6, 11, 19-троллейбусларнинг «20-квартал» бекати).

ЛУҚМА

РАҚҚОСА СУВОҚЧИЛИК ҚИЛСИНМИ?

Маданият саройида тунукасоз, сувоқчи ва бўёқчи ишламаслиги аниқ. Аммо Жиззах областидаги Дўстлик райони марказида қад кўтарган янги маданият саройининг ходимлари ана шу ҳунарларни ўрганиб олишлари лозимга ўхшайди. Бу бино топширилишга топширилди-ю, аммо дарҳол ремонтталаб бўлиб қолди. Биринчи ёмғир ёғиши билан оқ шипдан чакка ўтди, сувоқлар кўча бошлади.

«Иржарсовхозстрой» трести 30-механизациялашган кўчма колоннасининг бинокорлари «кароматн» билан маданият саройи коллективи янги бино остонасидан ҳатлаб ўтиши билан дили хуфтон бўлди. Мана энди, район маданият бўлимининг мудири И. А. Отахонов бошини чангаллаб, ремонт хусусида ўйлагани-ўйлаган. Унга ҳам хонани ана шу бинодан беришган эди. Хуллас, рақс муаллималари, баянчилар, киномеханиклар ҳамда маданият-маориф соҳасининг бошқа ходимлари бинони эпақага келтираман, деб жонлари ҳалак бўлмоқда. Ҳар бир одам ўз иши билан машғул бўлгани маъқул эмасми!

Л. ЕЛИЗАРОВ, ЎзТАГ мухбири.

МЕҲНАТСИЗ ДАРОМАД — ЖАМИЯТИМИЗГА ЁТ

ДАВЛАТ ҲИСОБИГА ҲОТАМТОЙЛИК

Ҳозирги кунда ҳар бир корхона, муассаса, ташкилот ўз транспорт воситаларига эга. Улар муайян юмушларни ва хизматларни бажариш учун ажратилган. Бироқ айрим кишилар давлат машинасидан ўз шахсий манфаатлари йўлида фойдаланишяпти. Натижада транспорт воситалари муддатидан олдин ишдан чиқяпти. Бунинг устига кўплаб бензин ва нефть маҳсулотлари ҳамда қўшимча эҳтиёт қисмлар беҳуда сарфланяпти. Бу нарса эса давлат ҳисобига ҳотамтойлик қилишдан бошқа нарса эмас.

Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги давлат автомобиль инспекцияси ходимлари Тошкент ва пойтахт области территориясида махсус рейд ўтказишди. Рейд давомида транспорт воситаларини шахсий бойлик орттириш мақсадларида ишлатаётган шахслар аниқланди.

Тошкент уй-жой қурилиши комбинатига қарашли 67—17 ТНА номерли ИЖ 2715 автомашинасининг ҳайдовчиси В. С. Парковга Тожикистон ССРга командировка қилинганлиги ҳақида ҳужжат қилиб берилган. У эса командировка муддатида Тошкент денгизи яқинида сайр қилиб юрган эди. 21—65 ТШМ номерли ГАЗ 66 автомашинасининг ҳайдовчиси Ю. Шомансуров Тўйтепадан кетаётиб ўғлимни кўргани «Радуга» пионер лагерига кирдим, дея баҳона қилди. Амалда эса йўл варақаси бўйича у шу вақтда Оққўрғонда бўлиши керак эди. «Узбекгазпром»нинг алоқа бошқармасига қарашли автомашина давлат ишлари билан машғул бўлган вақтда эмас, балки уни шахсий манфаатларда ишлатилаётган пайтда тўхтатилди.

Ўрта Осиё темир йўли тепловоз депосига қарашли 33—37 ТНА номерли УАЗ-469 автомашинасининг ҳайдовчиси А. Жўраев Қўйилиқдаги мол бозорига уч кишини олиб келганида унинг йўл варақаси текширилди. Варақа бўйича у депода навбатчилик қилиши ёзиб қўйилган.

Келтирилган ушбу мисоллардан кўриниб турибдики, йўл варақалари кўпгина ташкилотларда шунчаки ёзилади ва ҳеч қандай назорат қилинмайди. Бу эса қоидабузар, интизомсиз ҳайдовчиларга қўл келмоқда.

Рейд давомида транспортни ўз манфаати йўлида ишлатаётган яна бир неча ҳайдовчи аниқланди. Янгийўлдаги 127-механизациялашган кўчма колонна автокорхонасига қарашли автомашина ҳайдовчиси В. Е. Наумкин йўловчиларни ташиб, улардан 8 сўм 85 тийин миқдорида пул олаётганда милиция ходимлари аралашдилар.

Тошкент шаҳридаги 2519-автокомбинатга қарашли 20—61 ТНФ номерли ЛАЗ 695 автомашинасининг ҳайдовчиси Б. С. Каурбоев Черняевка посёлкасидан Олой бозорига беш киши билан юк олиб келганида ушланди.

Айрим шахслар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XVI пленуми қарорлари, тартиб-интизомни мустаҳкамлаш ҳамда текинхўрликка қарши курашга қаратилган тегишли қарорлардан тўғри хулоса чиқариб олмаганлар, қоидабузарликка аллақачон чек қўйилиши кераклигини ҳалигача ҳис қилмаётирлар. Бундай масъулиятсизлик оқибатида республикамиз экономикасига зарар етказилмоқда. Шундай экан ўз хизмат бурчига кўра бундай салбий ҳолларга кескин зарба бериши лозим бўлган айрим раҳбарларнинг лоқайдлиги кишини ташвишлантирмай қўймайди.

Давлат ҳисобига ҳотамтойлик қилиш — жиноятдир. Бундай хўжасизлик, бепарволикка чек қўйиш, салбий ҳолларга қарши актив кураш олиб бориш кенг жамоатчилик олдида турган муҳим вазифадир.

А. ЭРНАЗАРОВ, Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги давлат автомобиль инспекцияси ходими, милиция катта лейтенанти.

АЖОЙИБОТЛАР ОЛАМИДА

ЙИГИРМА АСРЛИК ХАЗИНА

«Ферганагипроводхоз» лойиҳалаш институтининг инженери В. Соютин область марказидан 6 километр нарида бронза даврига оид Фарғона водийсига хос бўлмаган еростн йўлларидаги сағанани топди. Узоқ йиллар давомида тошлар орасида ётган бу қурилма бўлиниб кетган эди. Унинг таклифига биноан келган маҳаллий ўлкашунослик музейи ходимлари бу ердан олтин ва бронза безаклар, хўжалик буюмлари топишди.

Олимлар сақланиб қолган буюмлар икки минг йилдан аввал водийда яшаган бой чорвачилик қабилаларидан бирига тегишли, деб ҳисобламоқдалар. Безаклар ва таги ясси сопол идишлар ҳамда бошқа топилмалар олдин ҳам бу ердаги қўрғонларда учраган. Бироқ. жанубий рус чўлларида кенг тарқалган еростн дафиналари шу вақтгача Ўзбекистон территориясининг фақат Бухоро ва Хоразм областларида топилган эди.

(ЎзТАГ).

ОБ * ҲАВО

Ўзбекистон ССР гидрометеорология марказининг хабар беришича, бугун республикамизнинг баъзи жойларида ҳавонинг бироз булутланиб туриши кутилади. Кечаси кучсиз туман тушиши мумкин. Шарқдан секундига 5—10 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 2 даража совуқ билан 3 даража иссиқ атрофида, кундузи ҳарорат 8—13, жанубда 15 даражагача кўтарилади. Шимолий районларда кечаси 4—9 даража совуқ, кундузи 8 даражагача иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво бироз булутланиб туради, ёғингарчилик бўлмайди. Шарқдан секундига 3—8 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 0—2, кундузи 10—12 даража иссиқ бўлади.

(ЎзТАГ).

ТАБИАТ ВА ИНСОН

ҚИЗИЛҚУМ «МАЛИКА»СИ

Ногаҳон ўркач бархан узра пайдо бўлган жайрон бир зум бизга тикилиб қолди. Кейин ялтироқ қора туёқларини жуфтлади-да, кўз очиб юмгунча қумтепа ортидаги саксовулзорда ғойиб бўлди.

— Бегона кишилардан ётсиради, — деди Наталья Васильевна уни ўзича оқлаган бўлиб. — Жайрон ғоят ҳуркак жонивор. У биз билан ҳар оқшом шу ерда учрашишга ўрганиб қолганди. Бугун сизларни бошлаб келганим ёқмади шекилли...

Асли краснодарлик бу жувон ёшлигиданоқ жониворларга меҳри баланд эди. Мактабни тугатиб, билим юртига ўқишга кирганида ҳам, мебелсозлик фабрикасида ишлай бошлаганида ҳам ҳайвонот олами тўғрисидаги билимларини мустақил равишда бойитиб борди. Кўп ўтмай, машҳур Аскания-Нова қўриқхонасига ишга кирди. Унга парваришлаш учун Жанубий Африкадан келтирилган канна кийиклари ва Шимолий Америкада яшайдиган бизонларни топширишди. Беш йил ичида ҳар иккала ғаройиб жониворнинг табиатини пухта ўрганди. Айниқса, Африка кийикларини ёқтириб қолди. Шунинг учун ҳам Қизилқумда жайрон парваришлашга ихтисослаштирилган жаҳонда ягона хўжалик ташкил қилинишини эшитиб, тинчини йўқотди.

Бундан ўн йил муқаддам Н. Солдатова Бухорога келганда жайронхонанинг номи бор эди, холос. Қоровулбозор массивидан шу мақсадда ер ажратишди. Дастлабки пайтда Наталья Васильевна ташкил қилинаётган жайронхонага ҳам бошлиқ, ҳам илмий ходим, ҳам қоровул эди.

Кўп ўтмай унинг ташаббуси билан жайронхонада ишлаш учун 10—15 кишидан иборат коллектив уюшди, 42 та кийик олиб келишди. Уларнинг кўпи хонадонлардан тўпланди. Ўша йиллари айрим раҳбарлар чўлда ушланган сўнгги жайронларни уйларида овунчоқ сифатида сақлаганликлари сир эмас. Кўп йиллаб қафас ичида яшаган жониворлар, сирасини айтганда, ҳайвоний сезгиларини ҳам унутаёзган, саҳрода мустақил ҳаёт кечириш учун ожиз бўлиб қолган эди. Хонакилашган жониворларни саҳрога қайта ўргатиш, уларда туғма сезгиларни уйғотиш осон бўлмади, албатта.

Аста-секин жайронхона ходимлари жониворларни ташқи муҳитга кўниктира боришди. Жайрон янтоқ, қандим, черкез, саксовул каби саҳро ўсимликларини истеъмол қилишга ўрганди. Қизилқум ўт-ўланлари унга куч-қувват бериб, жониворлар симтўр ортидаги кенгликларга интила бошлашди.

Орадан бир йил ўтиши билан жайронхона ходимлари дастлабки ўттиз кийикнинг қулоғига мис исирға тақиб, саҳрога қўйиб юборишди. Чунки умумий узунлиги 40 километрдан зиёд симтўр билан ўраб олинган 5145 гектарлик майдон уларга энди торлик қила бошлади. Қулоғи ҳалқаланган жониворларни эркинликка қўйиб юбориш давом этмоқда. Агар 1977 йилда уларнинг сони 42 та бўлса, 1984 йилда 374 бошга ва 1986 йилга келиб 750 бошга етди.

Шундай қилиб, Қизилқум «малика»си — жайрон саҳродаги маконига қайтди. Эндиликда жайронхона жониворларни парваришлайдиган хўжаликкина бўлиб қолмай, уни турли илмий муассасаларга, ҳайвонот боғларига етказиб берадиган корхонага айланмоқда. Ўтган йили ўнта жайрон Бутуниттифоқ зообирлашмасига, бешта жайрон Аскания-Нова қўриқхонасига жўнатилди. Бу йил ўттизта жайронга буюртма тушган.

Жайронхонада барча ишлар белгиланган илмий план асосида олиб борилади. Шу туфайли кейинги йилларда илм-фан жайронларнинг урчиши, кўпайиши, ўсиши, саҳро шароитида озиқланиши тўғрисида қимматли маълумотларга эга бўлди.

Айни маҳалда жайронхонанинг катта илмий ходими Наталья Васильевна Солдатова «Жайронлар подасини саҳрода қайта тиклаш методикаси, бу ҳайвонни муҳофаза этиш ва келгусида хўжалик мақсадларида фойдаланиш» мавзуида фан кандидати даражасини ҳимоя қилиш учун илмий иш олиб бормоқда. СССР Давлат агросаноат комитетининг Бутуниттифоқ табиатни муҳофаза этиш ва қўриқхона ишлари илмий-тадқиқот институти ҳайвонот оламини муҳофаза этиш бўлими мудири, профессор В. Флинт унга раҳбарлик қиляпти. Жайронхона ташкил топибдики, шу институт билан илмий ҳамкорлик ўрнатилган. Институтнинг ижодий группаси ҳар йили жайронхонага келиб, коллектив билан ҳамкорликда бой экспериментал материал тўпламоқда.

— Комил ишонч билан айтиш мумкинки, кийикларнинг «Қизил китоб»га киритилган бу тури қирилиб кетиши хавфининг олди олинди, — деди биз билан суҳбатда жайронхона директори, биология фанлари кандидати Х. Салимов. — Кийикчиликни саноат асосида ташкил қилиш муаммолари устида иш олиб бормоқдамиз. Муайян ободонлаштириш ишлари ўтказилгандан кейин қўриқхонани туристик маршрутга киритса бўлади. Ана шунда дунёнинг турли чеккаларидан келадиган меҳмонлар Бухоронинг қадимий обидалари қатори ҳайвонот дунёсини ҳам томоша қилиб, эстетик завқ олиш имконига эга бўладилар.

Жайронхонада кийиклар билан бир қаторда яна йигирма хил ҳайвон, қушлар сақланмоқда. Москва ҳайвонот боғи ходимлари бундан бир йил муқаддам жайронхонага Намибия саҳроларида яшайдиган читани совға қилишди. Бу ҳайвон яшаш тарзи бўйича эндиликда насли нобуд бўлган, бир вақтлар саҳро ҳайвонот олами учун ўзига хос санитар ролини ўйнаган Қизилқум йўлбарсига мос тушар экан. Бир йил ичида чита анча катта бўлиб қолди. Лекин у хонакилашган жонивор: ҳозирча жайронлар билан иши йўқ. Балки у келгусида жайронлардек саҳрога мослашиб кетар, табиий мувозанат қайта тикланган саҳрода яна ўз ролини бажарар...

Н. НАИМОВ, «Совет Ўзбекистони» мухбири.

Узбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги

МУБОРАК ИССИҚЛИК ЭЛЕКТР МАРКАЗИГА

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Станциялар смена бошлиқлари, КТЦ катта машинистлари, КТЦ машинистлари, навбатчи электромонтёрлар, мастерлар, катта мастерлар, инженер, КТЦ катта инженерлари, турбиналар ва қозонхона ускуналари машинистлари, ишлаб чиқариш техника бўлими бошлиқлари, иссиқлик автоматикаси ва ўлчовлар цехи бошлиғи, саноатда ишлаш тажрибасига эга бўлган бош бухгалтерлар ва бош бухгалтер ўринбосарлари.

Ойликларнинг барча хилларига 1,55 коэффициенти қўлланилади ва 60 процентгача мукофот тўланади.

Чақириқ бўйича ишга етиб борганларга ёрдам пули ва транспорт харажатлари тўланади. Доимий яшаш жойи бўйича уй-жой майдони идораларга қарашлилигидан қатъий назар иссиқлик электр марказида ишлаш даврида банд этилади.

Ишга жойлашиш юзасидан Тошкент шаҳри, Пролетар кўчаси, 4-уй, 3-подъезд, 5-хона — аҳолини ишга жойлаштириш бюросига, шунингдек Қашқадарё области, Муборак шаҳри, Муборак иссиқлик электр маркази кадрлар бўлимига мурожаат этилсин.

ТОШКЕНТ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИНСТИТУТИ ҚОШИДА СИРТДАН ТАЪЛИМ ОЛУВЧИЛАР УЧУН

бир ойлик пуллик

ТАЙЁРЛОВ КУРСИ **ОЧИЛАДИ**

Программа кириш имтиҳонлари саволлари асосида тузилган бўлиб, ўқиш 15 декабрдан бошланади.

Тингловчилар бутун курс бўйича ўқиш учун институт кассасига 15 сўм тўлайдилар.

Бизнинг адрес: 700183, Тошкент шаҳри, 183-алоқа бўлими.

●

ТОШКЕНТ ВАКЦИНА ВА СИВОРОТКА ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ **вакант вазифаларга**

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

лаборатория катта илмий ходимлари: қон препаратлари (медицина фанлари кандидати), иммунология (қайта сайлаш — медицина фанлари кандидати);

лаборатория кичик илмий ходимлари: иммунология, биохимия, бактериология препаратлари, биотехнология (санитария врачи), қон препаратлари.

Конкурс муддати — 11 декабргача.

Мурожаат учун адрес: 700084, Тошкент шаҳри, 84-алоқа бўлими, Тимирязев кўчаси, 37-уй.

●

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 28/XI да **Дунёнинг яратилиши**, 29/XI да **Тоска.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/XI да **Куёв**, 29/XI да **Келинлар қўзғолони.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 28/XI да **Шайтон ва муридлар.** 29/XI да **Мангулик.**

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Ленинград цирки артистларининг гастроллари** (19.30).

«Узбекнефть» бирлашмасининг Комплекс геология-қидириш экспедицияси коллективи шу экспедиция бошлиғи А. Х. Рашидовга онаси

Оҳуниса РАШИДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тингланг, томоша қилинг

28 НОЯБРЬ, ЖУМА

ТВ

МТ-I. 9.00 — «Время». 9.50 —«Болаларга ҳайвонлар ҳақида». 10.20 —Концерт. 10.50 —«Дунё ва ёшлар». 11.25 —Концерт. 11.40 ва 15.00 —Янгиликлар. 15.20 —Ҳужжатли фильмлар. 16.10 —«Рус тили». 16.40 —Ҳужжатли фильм. 17.15 —Фильм-концерт. 17.45 —Ҳужжатли фильм. 18.15 —«Рус музейи». 18.45 —«Ҳамдўстлик». 19.15 —«Дунё воқеалари». 19.30 —«Давлат қабули: сифат муаммолари». 20.00— Халқ куйлари. 20.15 —«Саҳна кўзгуси». 21.30 —«Время». 22.10 —ЮНЕСКОнинг 40 йиллигига бағишланади.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15—Ҳужжатли фильм. 9.35 —Музика. 10.05 —Инглиз тили. 11.05 —СПТУ ўқувчиларига. 11.35 —География. 12.05 —«Онамларнинг мактаби». 13.05 —XVIII аср рус санъати. 13.35 —Тарих саҳифалари. 15.00 —Илмий-оммабоп фильм. 15.15 — Фридрих Энгельс. Ҳаёти саҳифалари. 16.00 ва 18.30 —Янгиликлар. 18.50 —«Сувдаги эшкаклар». 19.00 —«Жаҳон музика маданияти хазинасидан». 19.30 —«Саёҳатчилар клуби». 20.30— «Хайрли тун, кичкинтойлар!» 20.45 —«Ҳаракат хавфсизлиги учун». 20.50 —«Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». 21.20 —Ҳужжатли фильм. 21.30 —«Время». 22.10 «Вақтинчалик иш». Кинокомедия.

УзТВ-I. 7.25 —Ритмик гимнастика. 7.50 — «Салом, кичкинтойлар!». 8.00 —«Ўринбосарлар улғаймоқда». 8.20 —«Тонгги тароналар». 8.30 —«Ахборот». 8.50 —Телефильм. 17.05 —Телефильм. 17.30 —Ўзбек мактабларида рус адабиёти. 18.00 —Янгиликлар. 18.15 —Мультфильм. 18.25 —«Ёшлик». 19.00 —«Ижтимоий фанларнинг ҳозирги кундаги вазифалари» 19.30 —«Ахборот». 19.50 —«Советлар ва ҳаёт». 20.20 —Телефильм. 20.30 —«Ахборот». 20.50 —Концерт. 21.30 —«Время». 22.10—«Дўстлик экрани». 23.10 —«Оталар сўзи —ақлнинг кўзи».

УзТВ-II. 19.30 —«Ўзбекистон» Телекиножурнал. 19.50 —Спорт шарҳи. 21.00 —«Беш йиллик: ишлар ва одамлар». 21.30 —«Время». 22.10 —«Шайтон малайлари». Бадиий фильм.

Р

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — «Меҳнат шарофати». 9.30— «Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар». 10.15 — Ғ. Ҳожиқулов чалади. 11.15 — «Юность». 12.10 — «Строитель Узбекистана». 13.00 — «Чорвадор». 13.30 — Концерт. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — «Мактаб, комсомол ва сен». 16.00 — «Дўстларимиз овози». 18.15 — Илмий-атеистик мавзуларда. 18.30 — Д. Зокиров асарларидан концерт. 19.25 — «Ёшлик». 21.15 — Қишлоқ меҳнаткашларининг талабларига биноан концерт. 22.30 — «Саҳна санъати усталари».

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

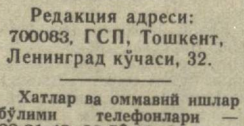

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Р. — 11104. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Б. — 270. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12